

54015

KOMITET NARODOWY POLSKI

Paryż, dnia 14 Lutego 1919 r.

COMITÉ NATIONAL POLONAIS

Dla Pana Konstantego Skirmunta,
Członka Komitetu Narodowego Polskiego,
w Warszawie.

AKTA

No wejścia :	Treść sprawy : Raport Wydziału Wojskowego do Prezydium Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu w sprawie powrotu wojsk polskich do kraju.
Atrybucya :	
Data wejścia :	
Archiwum :	

Bieg sprawy :

1. Raport Kierownika Wydziału Wojskowego wraz z 4 annexami.
2. Notatka w sprawie dostawy amunicji.
3. Recueil analytique des actes de l'Armée Polonaise , przez p. Merlot.
4. Documents concernant le statut de l'Armée Polonaise. Annexe N.4
5. Projekt umowy rządu franc. z Kom. Nar. Polskim w sprawie ^{powoływ kuracji} ~~Naczelne-~~go Dowództwa Armji Polskiej, projekt gen. Hallera o Misji Wojsk. Franc. i projekt umowy rządu franc. z Czecho-Słowackim.
6. Projekt Podział kompetencji w sprawach wojskowych między K.N.P., Naczelnem Dowództwem i Wydział Wojskowym K.N.P.
- 7? Projekt reorganizacji Wydziału Wojskowego, zatwierdzony przez K.N.P

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH
 ADJUTANTURA GENERALNA
 WARSZAWA
 L. Dz. 54015 dnia 25 / II 1919 r.
 załącz. Wydział

11 BIS, AVENUE KLÉBER

TÉLÉPHONE : PASSY 15-68

Wydział Wojskowy.

R A P O R T

N° 1405.

Kierownika Wydziału Wojskowego

do

Prezydium Komitetu Narodowego Polskiego

w PARYŻU.

W Sprawie powrotu Wojsk Polskich do kraju.

EFEKTYWA.

Efektywa Armji Polskiej we Francji w obecnej chwili są następujące: -

Już zorganizowane:

Sztab, kompanja sztabowa N.D.W.P. i oddziały stacjonowane w PARYŻU.....	:	42	:	309
I Dywizja.....	:	296	:	10.806
2 Dywizja.....	:	203	:	8.205
Dywizja instrukcyjna.....	:	87	:	5.838
Interieur (obozy cwicz. i szk.)....	:	229	:	5.036

ZAGIAGNIĘTYCH.

a) Jenców we Włoszech.....	:		:	24.387
" w Obozach jeńców w Anglii..:	:		:	3.400
b) Wolontarjuszy amerykańskich.....	:		:	2.000

ZGŁOSZONYCH I SKONCENTROWANYCH W POLSKICH OBOZACH.

We Włoszech.....	:		:	17.000
We Francji Obozy francuskie.....	:		:	4.000
" " " angielskie.....	:		:	10.000

857. 90.980

Cierpimy na brak wyższych oficerów i dla tego ankadrowanie wojskowe będzie oparte głównie na oficerach francuskich.

ORGANIZACJA.

Organizujemy 6 dywizji. Reszta ludzi, która w te dywizje będzie wciągnięta, wytworzy kompanje zapasowe, które w miarę możliwości przewozowej będą wysyłane do Polski i tam będą albo służyły do wypełnienia strat 6 dywizji

lub do tworzenia nowych dywizji na miejscu.

ETAT.

Etat dywizji polskich, wzorowany na typie francuskim, jest wykazany na załączonym aneksie N° I.

ZAPOATRZENIE.

Projektujemy, by każda dywizja w magazynie swym brała podwójny zapas broni i umundurowania, by w ten sposób mógł się zdublować po przyjeździe do kraju.

Zaprowiantowanie do czasu będzie szło z Francji, przewidywane są składy i intendentura w Gdańsku, które obliczamy tak, by miały zapasy dla 6 Dywizji na 6 miesięcy.

Warunki służby francuskich oficerów w Armji Polskiej są ujęte w formy dwóch umów Komitetu Narodowego z Rządem francuskim, kopje których przy niniejszym się dołączają. (Aneksy N° 2 i 3°).

Na mocy ostatnich porozumień z Koalicją, sprawa przewozu wojsk przedstawia się w następującej formie: wyjeżdża Misja Francuska do Gdańska, która na odpowiedzialność Koalicji ma się zająć przewozem wojsk z Gdańska do Polski. Przewóz morzem ma być zabezpieczony przez admiralicję angielską. Obowiązkiem Ministerjum Polskiego byłoby przygotowanie kwaterunków w kraju, zapewnienie transportów od granicy 1914 roku, jak również opracowanie w porozumieniu z Dowództwem i Wydziałem Wojskowym Komitetu Narodowego Polskiego, całokształtu planu dalszej organizacji pracy intendenty i służby zdrowia.

SŁUŻBA ZDROWIA.

W celu omówienia sprawy sanitarnej wyjedzie do Warszawy starszy lekarz LIGOUZAT (francus) którego zadaniem będzie zarekrutowanie polskich lekarzy do naszej Armji - z tego względu, że posady lekarzy wojskowych z trudnością mogą być obsadzone przez francuzów z powodu nieznamomości języka; jak również opracowanie wraz ze Sztabem warszawskim i Ministerjum zdrowia w Warszawie planu asceizacji rejonu, w którym będą rozkwaterowane wojska i ustanowienie całego planu prac służby zdrowia Wojsk Polskich.

PUNKTA DO WYJASNIENIA Z RZĄDEM POLSKIM.

Zdaniem Wydziału Wojskowego należy natychmiast wyjaśnić z odnosnemi organami rządu polskiego następujące sprawy:

I° - Ustalenie zasady oddania wszystkich wojsk polskich jako wojsk Koalicyjnych, pod zwierzchnie dowództwo Marszałka Foch'a - na tych samych prawach, co armje innych państw sprzymierzonych - jak to już ma miejsce z armją

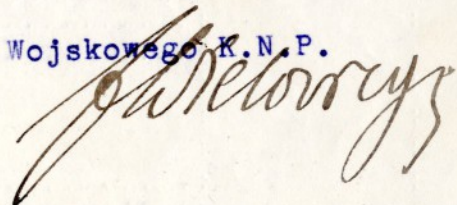
dowodzoną przez generała Hallera.

2°. - Ujednostajnienie typów obydwóch Armji, przez wprowadzenie do Armji, znajdującej się w Królestwie, tych samych zasad organizacyjnych, na jakich zbudowana została Armja Pońska we Francji. Do czasu ustalenia drogą prawodawczą kodeksu karnego wojskowego, należałoby wprowadzić dla wszystkich wojsk kodeks karny francuski, który z pewnemi zmianami został zastosowany do Armji polskiej we Francji.

3°. - Ustalenie z Ministerjum Wojny spraw organizacji zakupów i dostawy, jak również ze Sztabem Generalnym sprawą " Attachés Militaires" przyczem do czasu, poki Komitet pozostaje naczelną reprezentacją polityki polskiej wobec państw aljanckich, t.j. do czasu zakończenia spraw kongresu i podpisania ogólnego pokoju, zdaniem Wydziału Wojskowego sprawy te winny być przeprowadzone po porozumieniu z Komitetem Narodowym.

4°. - Ustalenie Kompetencji Wydziału Wojskowego i jego stosunków do Rządu w Warszawie, jak to już zostało wyszczególnione w raporcie do Ministra Wojny (Aneks 4).

Kierownik Wydziału Wojskowego K.N.P.

Copie.

Paris, le

Projekt Sztabu Francuskiego.

A C C O R D

Entre le Gouvernement Français et le Comité National Polonais au sujet du Haut Commandement Français auprès de l'Armée Polonaise. -

- Chapitre Ier -Article Ier

Il est constitué auprès du Gouvernement Polonais une Mission Militaire Française.

- Chapitre II -

Cette Mission est détachée auprès du Gouvernement Polonais par le Gouvernement de la République Française, pour collaborer avec le Ministre de la Guerre Polonais à l'organisation, à l'instruction et au Commandement de l'Armée Polonaise, notamment pour la création: *collaborer au fonctionnement.*

- a) du Ministère de la Guerre
- b) de l'Etat-Major Général de l'Armée
- c) d'Ecoles d'Etat-Major, d'Officiers supérieurs, d'Officiers subalternes, de Centres d'Instruction d'Officiers et de sous-officiers de toutes armes, etc. ....

Article III

Le Général de Division Chef de la Mission ~~exerce les fonctions de Chef d'Etat-Major Général de l'Armée Polonaise.~~

Il est à ce titre le Conseiller technique du Ministre de la Guerre. *et dirige d'accord avec lui les travaux*

des Il a ~~auprès de lui un Officier Général de nationalité Polonaise qui porte le titre d'Adjoint au Chef d'Etat Major Général de l'Armée Polonaise.~~ *au Ministre*

Il est secondé au point de vue de l'instruction par un

Général français, Inspecteur Général de l'Instruction de toutes les écoles et formations de l'Armée Polonaise.

Article IV.

Il doit être obligatoirement consulté au sujet de l'utilisation des éléments français. Il a le droit de s'opposer à leur emploi; Il en réfère s'il y a lieu au Gouvernement Français.

Article V.

Comme Chef de la Mission Militaire en POLOGNE il relève du Ministre de la Guerre Français.

Les questions relatives au Personnel français, concernant leur situation au point de vue français (avancement, décorations, justice militaire, etc...) rentrent à ce titre dans ses attributions.

Article VI.

La composition de la Mission et des conditions matérielles de son fonctionnement seront fixées par un contrat spécial établi entre le Gouvernement Français et le Comité National Polonais.

- Chapitre II -

-:-

Article I-er

Auprès du Général Cdt en Chef de l'Armée Polonaise est placé un Officier Général Français, Major Général de l'Armée Polonaise, qui seconde le Général en Chef dans toutes les questions ressortissant à l'organisation des Armées, à leur instruction et à leur emploi suivant les directives émanant du Ministre de la Guerre.

Article II.

Le Major Général est le Délégué du Général Chef de l'Etat Major Général auprès du Général en Chef, en ce qui concerne l'emploi des grandes unités renfermant les éléments français: il a voix consultative sur cet emploi, dans les limites que lui confère le Chef d'Etat-Major Général, auquel il en réfère s'il y a lieu.

Vis à vis des unités purement polonaises il jouit des prérogatives que lui confère le Général Cdt en Chef.

Article III.

Il est secondé par un Officier Supérieur Français et Major-Général et dispose d'un Etat Major mixte.

Article IV.

Les Généraux Français Cdt les Groupements (corps d'Armée) et les divisions ont surtout le personnel français et polonais placé sous leurs ordres les attributions, conférées par les règlements en vigueur.

	: Oficerowie:	ludzie	: ChKenis	: wozy	auto-	Meta-	aero-	Arma
	: razem:	: ra-	: ra-		mobile:	kary	plany	ty
Wskazanie jedn-	: :	: :	: :	: :				
nostek.	: :	: zem	: zem:					

Sztab Artylerji Dyw.

włączony do Głównej Kwatery I-ej Dyw.

Sztab zbiorów	5	3I	I3		I	3	I	
3 Sztab					I5	3	3	
zbiorku	18	72	66		III		3	12
9 bateria	54	134I	987					
3 kolumny					8I			
lekke	9	426	369					
	<u>86</u>	86	1870	1870	1435	193	3	7
<u>A.D. Gr. I55</u>								
Sztab zbiorku	9	4I	32		7			
Zbier 3 bat.								
I55.	9	59I	285		10			4
	<u>18</u>	18	<u>632</u>	<u>317</u>	<u>17</u>			
Sztab parku Ar. Dyw.								
I-a sekcja								
amunicji piech	3	212	266		42			
I. Sek. An. Art	2	227	174		27			
I. Sek. Am. Auto-								
mobilowej	2	80				2I	I	
						(A)		
I. Warsztat ruchomy								
de reparacji	I	39	23		7			
	<u>14</u>	<u>14</u>	<u>580</u>	<u>482</u>	<u>482</u>	<u>8I</u>	<u>24</u>	<u>10</u>
	119		3082	2234	306			16
<u>Jazda Konna</u>								
dywizyjna								
I-szy Szwadron	5	14I	148	2				
Eskadryla								
dywizyjna	II	90					10	

(A) z tych jeden Auto-

Wskazanie ged-: Oficerowie: ludzie : Kenie : Wozy : Auto- : Moto- : Arma-
 nestek. : : : : mobile kary ty

Służba zdrowia.

Sztab Służby zdrowia dywizyjny włączony do Głównego Kwater. I-ej Dyw.

Sekcja sanitarna			40			
I-a grupa Brankardierzy	5		205	38	20	
			5	4	2	
Szpital jej 2 ambulance kenne	7-u	14	46-u 92	13-26	12	
		<u>19</u>	<u>342</u>	<u>68</u>	<u>34</u>	

Intendentura Dywizyjna

Sztab Intendentury dyw. włączony do G. Kw. I-ej Dyw.

I-a grupa expl. grupa I/A	I		30	3	I	
Sekcja samochodów zaopatrywania dyw. w Świeże mięso.	I		56			24
Park zapasu bydła	I		42	4	2	
I-a sekcja zapasów	2		180	224	90	
						<u>24</u>
	6		305	231	93	

Główna Kwatera I-ej Dyw

I-a Dyw. piech.	209	10585	1174	462		12 5		
Inż. dywiz.	15	806	289	39		I I		
A.D.dywizyjna	118	3082	2234	306		2		
Kawalerja dyw.	5	141	148	2		24 10		16
Eskadryla dyw.	11	90						10
Służba zdrowia	19	342	68	34				
Intendentura dywizyjna	5	303	231	93				
						<u>24</u> <u>I</u>		
Ogólna suma dla I-ej Dyw: i jej zapotrzebowan	417	15.530	4221	963		63 17 10 16		
		<u>15.947</u>						

ACCORD entre le Gouvernement Français et le Comité National Polonais au sujet des avantages à faire aux officiers de l'armée Française, affectés aux Troupes Polonaises, envoyées en POLOGNE.

Les avantages accordés aux officiers et assimilés de l'Armée Française, avec ou sans attaches polonaises, et appelés à servir dans l'armée Polonaise leur seront concédés à compter du jour de leur départ pour la POLOGNE.

I. - SOLDE et INDEMNITES.

I. SOLDE: Les officiers de l'Armée Française partant avec l'Armée Polonaise, recevront la solde actuelle de France doublée, c'est à dire décomptée d'après le tarif mensuel suivant:

Sous-Lieutenant et assimilé	660 ~~ou~~ 720
Lieutenant	780 à 963
Capitaine	990 à 1149
Chef de Bataillon	1200 à 1350
Lieutenant-Colonel	1500
Colonel	1950
Général de Brigade	2400
Général de Division	3330

L'Etat Français assurera aux officiers français le paiement de solde afférent à leur grade français dans les mêmes conditions que s'ils se trouvaient en FRANCE. La différence entre cette solde et les tarifs inscrits ci-dessous sera à la charge de l'Etat Polonais.

INDEMNITES.

Les Officiers en question continueront à bénéficier comme en FRANCE:

- a) de l'indemnité mensuelle pour charge de famille,
- b) de l'indemnité de cherté de vie, qu'ils percevront au titre de leur garnison au moment de leur départ de FRANCE, s'ils laissent leur famille en France.

.....

Les indemnités ci-dessus resteront à la charge du Gouvernement Français. Il leur sera attribué aux frais du Gouvernement polonais:

c) l'indemnité d'entrée en campagne à verser à ceux d'entre eux, qui ne l'auraient pas encore touchée, soit dans l'armée française, soit dans l'armée polonaise.

d) une indemnité de monture, s'il y a lieu.

e) une indemnité spéciale d'équipement pour leur permettre de compléter leur équipement et d'acheter des vêtements chauds. Elle sera exclusive de l'indemnité d'usure d'effets, et fixée uniformément quelque soit le grade à 1.000 frs.

OBSERVATIONS. A l'encontre des autres dispositions particulières prévues par le présent accord, cette indemnité spéciale sera également accordée aux officiers polonais n'appartenant pas à l'armée française et à titre d'avance au budget polonais.

f) Les taux des indemnités de service, s'il y a lieu, seront au moins égaux à ceux du tarif français.

g) Les vivres en nature ou à défaut une indemnité représentative d'après le grade, suivant le règlement français.

h) En nature, le chauffage, l'éclairage, ainsi que le logement, l'importance des locaux étant d'ailleurs proportionnée aux grades.

II. CONTRAT ENTRE L'ETAT POLONAIS ET LES OFFICIERS INTERESSES.

Le séjour en Pologne des officiers français fera l'objet d'un contrat avec l'Etat polonais, contrat qui comportera des termes successifs de six mois, et qui sera renouvelable par tacite reconduction jusqu'à une durée de six années en tout.

Ni la résiliation de gré à gré, ni le non-renouvellement sur demande d'officier ne donneront lieu à aucun dédit.

Au cas, où le gouvernement polonais ne voudrait pas conserver un officier, il y aurait lieu après avis de trois mois avant le terme de la période en cours, et à l'allocation à titre de dédit, d'une indemnité s'élevant à trois mois de solde. Ce dédit, ne serait pas dû, si le non-renouvellement était motivé par la manière, de servir de l'Officier.

après avis d'un Conseil d'enquête prévu par ailleurs au statut des Officiers, approuvé par le Gouvernement Français, le .....

La résiliation de gré à gré ne donne droit à aucune indemnité.

III. AVANCEMENT.

Les Officiers Français pourvus d'un grade à titre définitif seront de droit nommés au grade supérieur au titre de l'Armée Polonaise, dans les quatre mois qui suivront leur départ pour la POLOGNE, s'ils ont une ancienneté d'au moins un an, et au bout d'un an d'ancienneté, dans le cas contraire.

Les Officiers à titre temporaire passeront avec leur grade dans l'Armée Polonaise et seront de droit, au bout d'un an, nommés au grade supérieur.

En outre, tous les Officiers recevront de droit, toujours au titre de l'Armée Polonaise, un avancement minimum d'un autre grade au bout de deux années d'ancienneté.

Il est bien évident que ces dispositions ne sauraient s'appliquer aux Généraux de Division et ne sont applicables aux Généraux de Brigade que dans leur I-re partie.

Ces grades seraient naturellement conférés en conformité de statut des officiers approuvés par le Gouvernement Français.

IV. SERVICE AU TITRE FRANCAIS.

Le personnel français sera considéré comme étant en mission .

Les services dans l'Armée Polonaise compteront comme services au titre français pour les officiers de la troupe. Ils seront considérés comme services de guerre jusqu'au jour où l'Etat Polonais cessera d'être en état de guerre; cette date sera fixée par commun accord entre l'Etat Polonais et l'Etat Français.

.....

V. DAMES DACTYMOGRAPHES.

Il sera alloué aux Dames dactylôgraphes, à la charge de l'Etat polonais:

- a) Une indemnité d'habillement de 1.000 frs. pour l'achat de vêtements chauds.
- b) Le double salaire pendant la durée de leur absence en France.
- c) Les vivres en nature ou une indemnité de nourriture égale à celle des sous-lieutenants.
- d) Le chauffage, l'éclairage et le logement en nature à l'exception de l'indemnité de vie chère allouée en France. Les conditions du contrat concernant les officiers, (termes de résiliation, indemnités de dédit) seront applicables aux Dames dactylographes.

V. HOMMES DE TROUPES

Les sous-officiers, caporaux et soldats toucheront les soldes suivantes:

	Solde journalière
Adjudants et assimilés.....	17.00
Aspirants.....	15.00
Sergent-Major	9.00
Sergent -fourrier, Sergent.....	7.00
Caporal-Fourrier.....	5.00
Caporal.....	3.00
Soldats.....	2.00

De même que pour les officiers, l'Etat français assurera le paiement de la solde dans les mêmes conditions que si l'intéressé se trouvait en France, la différence, à concurrence du tarif ci-dessus prévu, étant à la charge de l'Etat polonais, ainsi que l'habillement, la nourriture, le logement, l'éclairage et le chauffage.

.....

Il va de soi, que les familles de ces militaires qui reçoivent une allocation, continueront à en bénéficier au compte du budget français tant que celui-ci continuera à payer ces allocations en France. Elles seront ensuite maintenues, mais au compte de l'Etat Polonais.

L'indemnité spéciale d'équipement sera accordée à tous les Adjudants (aucun de ceux-ci ne continuant à être habillé par l'Etat) au même taux qu'aux officiers.

Enfin, tous les Adjudants pourront, à condition d'être pourvus d'un certificat d'aptitude, être promus officiers.

VI. PERMISSIONS ET TRANSPORTS.

Tous les Officiers appartenant à l'Armée Française devront annuellement bénéficier d'une permission pour la France de 30 jours de route non compris, en bénéficiant du transport gratuit après un séjour de quatre mois en Pologne, sauf le cas d'événements graves de famille. Un tour de départ sera établi par les soins du commandement.

Les officiers pourront prendre deux permissions de 15 jours, chacune, au lieu d'une permission de trente jours, les frais de transports du deuxième voyage étant à leur charge.

Ils jouiront pour leurs familles du transport gratuit sur les réseaux polonais lorsqu'ils iront en permission.

VII. VOYAGE DES FAMILLES EN TRANSPORTS DE MOBILIERS.

Tout le personnel Français aura droit au transport gratuit des familles à l'aller et au retour une fois seulement pour toute la durée de leur contrat, mais ce voyage à l'aller ne pourra être effectué avant un séjour minimum de six mois de l'intéressé en Pologne.

Le mobilier sera transporté d'après un barème analogue à celui en vigueur pour les militaires en résidence dans les colonies françaises.

.....

VIII. MALADIE ET ACCIDENTS.

Les soins en cas de maladie ou d'accident seront assurés dans les conditions prévues par les régléments français.

En cas d'invalidité consécutive à une maladie contractée ou à un accident survenu à l'occasion du service, l'intéressé aura droit à une pension au tarif français, Cette pension sera assurée par le Gouvernement Polonais.

En cas de décès, le transport du corps en France sera gratuit.

Le personnel féminin jouira des avantages accordés par l'instruction française du 1-er décembre 1916, mise à jour au 26 Juillet 1918, en ce qui concerne la durée du travail, les repos, les soins médicaux, l'allocation en cas de maladie ou accident de travail.

IX. DISPOSITIONS FINANCIERES ET ADMINISTRATIVES.

La fraction de solde, les salaires et les indemnités ou allocations diverses dont le paiement ainsi qu'il est signalé ci-dessus, incomberait au Gouvernement Polonais seront assurés à titre d'avance par le Gouvernement Français jusqu'au jour, où l'Etat Polonais aura un budget national

Le mandat de la solde et indemnité est payé en monnaie nationale et au cours du change de la Bourse de Paris, le 15 de chaque mois.

Les dispositions d'ordre administratif nécessaires pour permettre de déterminer les sommes payées provisoirement par l'Etat Français et destinées à être mises ainsi qu'il vient d'être dit au compte du Budget Polonais, feront l'objet d'une Instruction concertée avec le Ministre des Finances en vue du remboursement ultérieur de ses dépenses par l'Etat Polonais.

TENUE. Les Officiers français servant dans l'Armée Polonaise par dérogation au statut qui régit leur situation, seront autorisée sur le territoire polonais seulement à porter la tenue de l'arme à laquelle ils appartiennent au titre français, avec les insignes de leur grade dans l'Armée Polonaise.

U M O W A

zawarta między Rządem francuskim, a Komitetem Narodowym Polskim w sprawie wynagrodzeń dla oficerów armji francuskiej, przyłączonych do wojsk polskich i wysłanych do Polski.

Wynagrodzenia, przyznane oficerom i równouprawnionym Armji Francuskiej z odznakami lub bez odznak polskich, a powołanych do służenia w Armji Polskiej będą im przyznane i liczone od dnia ich wyjazdu do Polski:

1. ŻOŁD I ODSZKODOWANIE:

1. Żold: Oficerowie Armji Francuskiej, jadący z Armją Polską otrzymają podwójny żold aktualny francuski, obliczony według taryfy miesięcznej, jak następuje:

pporucznik i równorzędny	660	lub	720
porucznik	780	"	963
kapitan	990	"	1149
szef bataljonu	1200	"	1350
ppułkownik	1500		
pułkownik	1950		
gen. brygady	2400		
" dywizji	3330		

Państwo Francuskie zapewnia oficerom francuskim wypłatę żoldu, odpowiadającą ich stopniowi francuskiemu na tych samych warunkach, jakby znajdowali się we Francji. Różnicę pomiędzy żoldem francuskim, a taryfami płacy powyżej wymienionemi wypłaci Państwo Polskie.

ODSZKODOWANIA: Oficerowie interesowani korzystać będą w dalszym ciągu tak jak we Francji:

- a/ z odszkodowania miesięcznego dla rodziny
- b/ z dodatku drożyznianego, który pobiorą w swym garnizonie w chwili wyjazdu z Francji, jeżeli pozostawiają rodzinę tamże

Te odszkodowania spadają na Rząd Francuski.

Rząd Polski ponosi koszty:

- c/ odszkodowania za wstąpienie do służby /d'entrée en campagne / do wypłacenie tym, którzy go jeszcze nie pobrali w armji francuzkiej, bądź to w armji polskiej.
- d/ odszkodowania za konia, jeżeli oczywiście ma to miejsce.
- e/ odszkodowania specjalne za ekwipunek, dla uzupełnienia tegoż i kupienia ciepłych ubra . Odszkodowanie to będzie wyłacznie za zużycie ubra  i ustalone max bez różnicy rang na 1000 franków.

U W A G I : Poza innymi szczegółowymi rozporządzeniami, przewidzianymi przez niniejszą umow  odszkodowanie specjalne będzie przyznane oficerom polskim, nie należącym do armji francuzkiej i to tytułem awansu na budżet polski.

- f/ Taryfy odszkodowania służbowego, o ile zajdzie potrzeba, b d  przynajmniej taką równe taryfie francuzkiej.
- g/ Żywno c w naturze lub w braku odpowiedniej odszkodowanie stosownie do stopnia i według regulaminu francuzkiego.
- h/ W naturze opał, s wiatło i mieszkanie zależnie od wielkości lokalu i proporcjonalnie do stopnia oficerskiego.

II.

U M O W A

między Państwem Polskiem, a oficerami zainteresowanymi.

Pobyty w Polsce oficerów francuzkich będzie przedmiotem umowy z Państwem Polskiem, umowy określonej na 6 miesięcy i która będzie odnawiana przez cichą zgod  aż do 6-letniego okresu. Ani dowolne zerwanie kontraktu, ani tegoż nie odnowienie na żądanie oficera nie obowiązują do odszkodowania.

W razie, jeżeli Rząd Polski nie zechce zatrzymać danego oficera, musi mu wypowiedziec w okresie 3-miesięcznym naprzód i wypłacić sum  jako odszkodowanie, wynosząc 3-miesięczny  old. Odszkodowanie nie będzie miało miejsca, jeżeli nie odnowienie kontraktu było motywowane w sprawach z przyczyn służbowych danego oficera, po wysłuchaniu opinji Komisji Sledczej, przewidzianej statutem oficerskim i zatwierdzonej przez Rząd Francuzki dn. ....
Dowolne zerwanie kontraktu nie daje prawa do odszkodowania .

III.

A W A N S .

Oficerowie francuzcy, posiadający stopień wojskowy określony definitywnie będą mianowani na stopień wyższy w Armji Polskiej w okresie 4-miesięcznym po ich wyjeździe do Polski, jeżeli mają prawo starszeństwa przynajmniej 1 roku, a w razie przeciwnym - z końcem ich roku starszeństwa.

Oficerowie z tytułem czasowym przejd  ze swoim stopniem do Armji Polskiej i będą mianowani z końcem roku na stopień wyższy.

Wogóle wszyscy oficerowie postępować będą w awansie zawsze w tytule przynależnym do Armji Polskiej przynajmniej o 1 stopień z końcem 2-eh lat starszeństwa.

Oczywiście zarządzenia te nie mogą odnosić się do generałów - dywizji i nie będą zastosowane do generałów - brygady, jak tylko w ich części pierwszej.

Te stopnie wojskowe będą zgodne ze statutem oficerskim, zatwierdzonym przez Rząd Francuzki.

IV. SŁUŻBA WEDŁUG ZASAD FRANCUZKICH:

Personel francuzki uważany jest jako będący w Misji.

Służba w Armji Polskiej liczoną będzie jako służba według zasad francuzkich dla oficerów. Uważani będą jako będący w służbie wojennej do czasu kiedy Państwo Polskie przestanie być w stanie wojny; Data tego stanu ustaloną będzie pomiędzy Państwem Polskiem, a Francuzkiem.

V. DAKTYLOGRAFKI:

Daktylografka w służbie Państwa Polskiego przyznana będzie:

- a/ odszkodowanie za ubranie w kwocie 1000 fr. na zakup ciepłych ubrań,
- b/ podwójna pensja na czas nieobecności ich we Francji,
- c/ żywność w naturze, albo odszkodowanie odpowiednie za żywność narówni z podoficerami,
- d/ opał, światło i mieszkanie w naturze, za wyjątkiem odszkodowania drożyzniowego, przyznanego we Francji.

Warunki kontraktu, dotyczące oficerów /zerwanie kontraktu, odszkodowanie za wypowiedzenie/ - będą te same i dla daktylografek.

VI. ŻOŁNIERZE: Podoficerowie, kaprale i żołnierze pobierać będą żołd następujący:

	Żołd dzienny:
Adjutanci i równoznacznicy	17 fr.
aspiranci	15 "
st. sierżant	9 "
sierżant prowiantowy i sierżant	7 "
kapral prowiantowy	5 "
kapral	3 "
żołnierze	2 "

Zarówno jak i dla oficerów Państwo Francuzkie gwarantuje wypłatę żołdu na takich samych warunkach, jak gdyby interesowany znajdował się we Francji. Różnice, wynikające pomiędzy taryfą francuzką, jak i ubranie, żywność, mieszkanie, światło opał spadają na koszt Państwa Polskiego.

Samo przez się się rozumie, że rodziny tych żołnierzy, którzy otrzymują pensję w dalszym ciągu korzystać będą z niej z budżetu francuzkiego tak długo, jak rząd wypłacać je będzie we Francji. Zostaną one utrzymane i później, ale już na rachunek Państwa Polskiego.

Odszkodowanie za ekwipunek przyznane będzie wszystkim adjutantom / a żaden z nich nie będzie ubierany na koszt Państwa/ w tej samej wysokości, co oficerom.

Bureau Slave

A C C O R D

N° SL/11

entre le Gouvernement Français et le Comité National Polonais au sujet de l'emploi et la situation du personnel français dans l'Armée Polonaise.

.....

ROLE DES DIVISIONS FORMÉES EN FRANCE .

Les divisions polonaises formées en France ont pour mission d'aider l'Etat Polonais à se constituer librement à l'abri des interventions extérieures ennemies qui pourraient se produire sur ses frontières, telles qu'elles ont été reconnues par les puissances de l'Entente et d'apporter leur concours à la formation et à l'instruction des unités recrutées en Pologne .

En cas de troubles intérieurs, le personnel français devra en principe s'abstenir de toute intervention; seul le haut commandement français en Pologne pourra autoriser, soit des unités avec personnel français des divisions formées en France, soit des officiers ou hommes de troupe servant dans les unités ou services formés en Pologne, à concourir au rétablissement de l'ordre .

CONSTITUTION DES DIVISIONS FORMÉES EN FRANCE .

Pour permettre aux divisions formées en France de se transformer progressivement en divisions polonaises homogènes bien instruites et bien encadrées, il y a lieu de considérer en principe les stades suivants :

1° - La division est placée sous commandement français . Les unités sont commandées par des officiers français.

Toutefois suivant les disponibilités en cadres polonais instruits, il sera constitué progressivement et aux divers échelons, des unités à commandement et encadrement entièrement polonais. On pourra donc avoir, par exemple, dans une compagnie à commandement français, des sections mixtes et des sections polonaises, dans un bataillon à commandement français des compagnies mixtes et des compagnies polonaises etc....

Il sera, autant que possible, placé à côté de chaque commandant d'unité français un officier polonais de grade égal, destiné à prendre, dans le 2° stade, le commandement de cette unité. Cet officier, tout en faisant son instruction près de son camarade français, sera son intermédiaire obligé, près du personnel polonais de l'unité, dans toutes les questions de discipline et de service intérieur.

2° - La division est placée sous le commandement polonais, une partie du personnel français restant comme conseillers techniques dans les limites et pendant le laps de temps qui sera jugé utile.

Le personnel français devenu disponible recevra une nouvelle affectation dans des unités en service formées en Pologne, ou sera renvoyée en France à expiration du contrat.

3° - La division devient intégralement polonaise.

NOTA- Un accord spécial réglera les attributions du Haut-Commandement Français et ses relations avec les grands organes militaires polonais, ainsi que la péréquation des grades dont il est fait mention par la suite.

SITUATION DU PERSONNEL-

A partir de la signature de l'acte d'engagement prévu au contrat du 15 Janvier 1919, il n'y aura plus dans l'Armée polonaise que des militaires polonais servant au titre national, ou des Français volontaires, avec ou sans attaches polonaises. Les appellations "affecté" ou "détaché" deviennent donc sans objet.

Le personnel français, avec attaches polonaises, qui voudrait servir dans l'Armée Polonaise au titre national polonais, devrait, soit se faire naturaliser polonais, soit servir dans cette Armée comme officier français servant au titre étranger dans une Armée étrangère. Conformément aux dispositions de la loi du 26 Juin 1889, l'autorisation du Gouvernement Français doit être demandée.

L'officier servant à ce titre perd naturellement "ipso facto"

facto"

le bénéfice du contrat du 15 Janvier en tant qu'il lie le Gouvernement Français.

PÉREQUATION DES GRADES.

Les divisions formées en France sont destinées à n'avoir qu'une durée relativement brève, et une partie de leur personnel sera sans doute utilisée ensuite dans des divisions formées en Pologne. En raison des diverses origines des officiers servant dans cette Armée, il sera procédé à une révision et à une péréquation obligatoire des grades des officiers de l'Armée Polonaise dans les six mois qui suivront l'arrivée en Pologne des divisions formées en France. Ces opérations seront faites par une Commission au sein de laquelle l'Armée Française sera obligatoirement représentée.

AVANCEMENT, DISCIPLINE.

a) Tout le personnel français servant auprès de l'Armée polonaise relève, exclusivement, tant au point de vue avancement et récompenses au titre français, qu'à celui de la justice militaire, du Haut-Commandement Français placé auprès de l'Armée polonaise.

b) L'avancement au titre polonais est conféré par le Gouvernement polonais conformément aux accords intervenus à cet égard.

Il est bien entendu que les conditions énoncées dans l'accord du 15 Janvier pour l'avancement dans l'Armée polonaise, sont un minimum garanti et ne sauraient exclure un avancement plus rapide, si le commandement polonais croyait devoir conférer les grades avant l'accomplissement des délais maxima prévus et d'accord avec le Haut-Commandement Français auprès de l'Armée Polonaise.

c) Les officiers Français servant actuellement dans l'Armée Polonaise avec un grade différent de celui qu'ils ont dans l'Armée Française conserveront ce grade et les insignes correspondants. Mais au point de vue de l'avancement ultérieur leurs droits seront seulement ceux découlant de leur grade dans l'Armée française au moment de leur départ pour la Pologne.

Ainsi, par exemple, un Capitaine Français servant actuellement comme Commandant dans l'Armée Polonaise, ne sera obligatoirement promu

au grade de Lieutenant-Colonel dans l'Armée polonaise que deux ans et quatre mois après le départ pour la Pologne.

d) Le personnel troupe pourra recevoir de l'avancement dans l'Armée Polonaise, si le Commandement polonais le juge utile. Cet avancement serait de droit, si l'intéressé était l'objet d'une promotion au titre français.

T E N U E .

En conformité des dispositions déjà arrêtées, le personnel français portera la tenue française. Il portera, sur le territoire polonais seulement, les insignes du grade qui lui aura été conféré au titre de l'Armée Polonaise

N O T A .

Les dispositions de l'Instruction du 12 Novembre 1918, relative au recrutement des Officiers de l'Armée Polonaise provenant des Armées Alliées, sont annulées en ce qu'elles ont de contraire avec le présent accord.

WYDZIAŁ WOJSKOWY.

R A P O R T

Kierownika Wydziału Wojskowego K.N.P.

Na rece Ministrów
dla Ministra Wojny.

Z chwilą gdy wojska polskie przeszły pod kierownictwo Komitetu Narodowego, wytworzonym został przy Komitecie Wydział Wojskowy, zadaniem którego było roztoczenie opieki nad wszystkimi wojskami, znajdującymi się pod dowództwem jen. Hallera, które według aktu nominacyjnego obejmowało "wszystkie wojska polskie walczące o niepodległość i zjednoczenie całej Ojczyzny przeciwko monarchjom zaborczym, utrzymującym przemocą swojego oręża zagrabione dzielnice polskie" czyli dowództwo jen. Hallera obejmowało wszystkie wojska polskie walczące wspólnie z Aljantami przeciwko Niemcom.

Dotychczasowa działalność Wydziału była zupełnie jasną, gdyż obejmowała tylko te części wojsk i ich potrzeby, które znajdowały się w politycznej zależności od Komitetu.

Dziś - wobec ukonstytuowania się w Warszawie rządu narodowego stosunki te muszą być ściśle określone. Zdaniem Wydziału Wojskowego na razie kompetencje winny być ustalone, jak następuje :

I/ - wszystko, co się tyczy zaopatrzenia i przewozu do kraju wojsk znajdujących się poza terenem Królestwa Polskiego, winno być i nadal pozostawione Wydziałowi Wojskowemu, pod zwierzchniem kierownictwem Komitetu Narodowego z tem, że o wszystkim, co w tej dziedzinie będzie

wykonaniem, Wydział Wojskowy, za pośrednictwem Komitetu Narodowego, składać będzie szczegółowe relacje rządowi Polskiemu.

2/ - Co zaś tyczy zaopatrzenia wojsk, znajdujących się w Królestwie, to w tym względzie Wydział Wojskowy winien być organem wykonawczym na terenie paryskim Polskiego Ministerjum wojny i tu kompetencje jego, jak również prawo inicjatywy i obowiązki, winny być określone przez Ministerjum Wojny.

Wydział Wojskowy uprzejmie prosi kompetentne władze polskie o uznanie wyżej wymienionego poglądu i udzielenie wskazówek w sprawie punktu 2-go

Kierownik Wydziału Wojskowego K.N.P.

Dla J.WP. K. Skirmunta

Notatka w sprawie dostawy amunicji.

I/- Dostarczone do Krakowa za pośrednictwem Generała Barthełemy

5.000.000 ładunków karabinowych

I.400 karabinów

10.000 bagnatów

I63 kułomioty

mamy wiadomość z 25 stycznia, że amunicja ta została otrzymana, w Krakowie.

2/- Z włoskiego frontu skierowaliśmy na żądanie Prezesa Rady Ministrów i Ministra spraw zagranicznych, I.J. Paderewskiego 20.000.000 ładunków karabinowych (12 milionów Manlicera i 8 milionów Mausera), niema dotąd potwierdzenia odbioru.

3/- Btrzymaliśmy przez Kapitana Wieniawę Długoszewskiego zapotrzebowanie generała Szeptyckiego, które staramy się w tej chwili zrealizować, biorąc kolejną: buty, bieliznę, mundury, karabiny, kartaczońnice, ładunki, artylerję, automobile (pancerne i zwykłe). Dostawa do kraju tych przedmiotów do czasu otwarcia komunikacji przez Gdańsk jest bardzo problematyczna, gdyż otrzymanie wagonów w tak poważnej liczbie przez Włochy jest prawie nie możliwe.

4/- Opierając się na danych przywiezionych przez perucznika Zbierańskiego, zażądaliśmy dla 200 autemobili wojskowych, będących w kraju, gum. Jest prawdopodobieństwo otrzymania ich w krótkim czasie, lecz znowu nasuwa się sprawa transportu.

5/- Wejska gen. Hallera wyjadą z kompletnym zapasem amunicji i będą prawidłowo zaopatrywane ztąd.

DOCUMENTS

concernant le statut de l'armée polonaise et son Commandement en Chef

I

Accord entre le Gouvernement de la République Française et le Comité National Polonais concernant le statut de l'armée polonaise

1. Les forces armées polonaises partout où elles sont ou seront créées afin de combattre aux côtés des Alliés contre les Puissances Centrales formeront une seule armée autonome alliée et belligérante sous un commandement polonais unique.
2. Cette armée sera placée sous l'autorité politique suprême du Comité National Polonais dont le siège est à Paris.
3. Le commandant en chef de l'armée polonaise sera nommé par le Comité National Polonais et agréé par le Gouvernement français (éventuellement aussi par les autres Gouvernements alliés).
4. Le commandant en chef de l'armée polonaise sera assisté d'un État-Major de l'armée polonaise à la tête duquel sera placé un chef d'État-Major français choisi et nommé par le commandant en chef de cette armée sur une liste présentée par le Ministre de la guerre français.
5. Toutes les nominations dans l'armée polonaise seront prononcées par le commandant en chef de l'armée polonaise. En France, elles seront faites, compte tenu des besoins et d'après les listes d'aptitude établies et arrêtées : dans la zone des armées par le commandement, dans la zone de l'intérieur par l'inspecteur instructeur visé ci-dessous. Les nominations à partir de commandant de régiment seront soumises à l'agrément du Comité National.
6. En France, les troupes polonaises de la zone des armées relèvent, au point de vue de l'instruction, du général commandant en chef sous les ordres duquel elles combattent. Dans la zone de l'intérieur, la Haute Direction de l'Instruction relève du général commandant en chef de l'armée polonaise ; celui-ci est, à cet effet, assisté d'un général inspecteur de l'Instruction à l'intérieur nommé par le Ministre de la guerre, après entente avec le général commandant en chef l'armée polonaise.
7. Les unités de l'armée polonaise sur les divers théâtres d'opérations seront placées au point de vue des opérations militaires sous les ordres des commandants des armées auxquelles elles sont affectées. Les relations entre les Unités polonaises de la zone des armées et le général commandant l'armée polonaise ont lieu par l'intermédiaire du général commandant en chef les armées sous les ordres duquel ces unités opèrent et suivant les règles de la hiérarchie.
8. La Mission Militaire Franco-Polonaise est l'organe délégué par le Gouvernement français auprès du Comité National Polonais et du commandant en chef de l'armée polonaise pour toutes les questions concernant cette armée.
Elle est chargée de toutes les mesures d'exécution propres à assurer la mise sur pied et l'entretien de l'armée polonaise dans les conditions définies par le Décret du 4 juin 1917.
Pour tout ce qui concerne l'armée polonaise, elle est l'intermédiaire entre les organes polonais et les diverses administrations françaises.
Un membre du Comité National, agréé par le Gouvernement français est chargé d'assurer une liaison étroite entre le Comité et la Mission.
9. Le recrutement de l'armée polonaise sera fait par le Comité National Polonais. Il sera effectué en France par l'intermédiaire de la Mission Militaire Franco-Polonaise, en

dehors de la France par des missions constituées par le commandant en chef polonais, après accord avec la Mission Militaire Franco-Polonaise. L'action de ces missions s'exerce en liaison avec les représentants du Gouvernement français dans les pays étrangers.

10. Le Comité National Polonais pourra se mettre d'accord avec les Gouvernements alliés pour l'affectation éventuelle à l'armée polonaise d'officiers et d'unités tactiques appartenant à ces nations. Il s'entendra au préalable, à ce sujet, avec le Gouvernement français.

11. Les questions de détail, résultant de l'application du présent accord et les modifications à apporter aux Décrets et circulaires réglant actuellement le statut de l'armée polonaise pour les mettre en harmonie avec le présent accord, feront l'objet de conventions particulières.

Fait et signé à Paris, le 28 septembre 1918.

Le Président p. i. du Comité National Polonais,
(Signé) MAURICE ZAMOYSKI.

Le Président de la Commission des Forces Slaves,
(Signé) PAUL DOUMER.

Le Délégué auprès du Gouvernement Français,
(Signé) ERASME PILTZ.

L. S.

Le Ministre des Affaires Étrangères, L. S.
(Signé) S. PICHON.

Le Secrétaire Général du Comité National Polonais,
(Signé) J. WIELOWIEYSKI.

Le Président du Conseil, Ministre de la Guerre,
(Signé) G. CLEMENCEAU.

II

Notification au Gouvernement Français de la nomination du Commandant en Chef de l'armée polonaise

COMITÉ NATIONAL POLONAIS
11 bis, avenue Kléber.

Paris, le 3 octobre 1918.

Monsieur le Président du Conseil,

J'ai l'honneur de porter à la connaissance de Votre Excellence que le Comité National Polonais a décidé de nommer le général de division Joseph Haller, commandant en chef de toutes les forces armées polonaises. Conformément à l'accord conclu entre le Gouvernement français et le Comité National Polonais, j'ai l'honneur de prier le Gouvernement français de bien vouloir agréer la nomination faite par le Comité National Polonais.

Veillez agréer, je vous prie, Monsieur le Président du Conseil, les assurances de ma très haute considération.

Le Président p. i. du Comité National Polonais
(Signé) MAURICE ZAMOYSKI.

A son Excellence
Monsieur GEORGES CLEMENCEAU
Président du Conseil, Ministre de la Guerre.

III

Reconnaissance par le Gouvernement Français de la nomination du Commandant en Chef de l'armée polonaise

RÉPUBLIQUE FRANÇAISE
MINISTÈRE DE LA GUERRE
État-major de l'Armée
Bureau Slave
N.13.808-SL/11.

Paris, le 4 octobre 1918.

Le Président du Conseil, Ministre de la Guerre
à Monsieur le Président du Comité National Polonais
Paris

En réponse à votre lettre du 3 octobre 1918, j'ai l'honneur de vous faire connaître que j'ai agréé la nomination faite par le Comité National Polonais du général de division Joseph Haller au commandement en chef de toutes les forces armées polonaises, nomination prévue par l'accord du 28 septembre dernier.

(Signé) G. CLEMENCEAU.

**Lettre d'investiture du Comité National Polonais
au Général de division JOSEPH HALLER**

(Traduit du polonais)

COMITÉ NATIONAL POLONAIS

11 bis, Avenue Kléber

Paris, le 4 octobre 1918.

Général,

Le Comité National Polonais, en accord avec les Gouvernements des Puissances alliées, vous nomme Commandant en Chef de toutes les forces armées polonaises luttant pour l'unité et l'indépendance de leur Patrie contre les Empires centraux, lesquels, par la force des armes, détiennent encore les territoires polonais dont ils se sont emparés.

En vous nommant, Général, à ce poste dont les responsabilités sont si hautes, le Comité National a non seulement obéi aux sentiments de confiance que lui inspirent votre patriotisme, votre énergie et vos talents militaires, tant de fois prouvés, mais il a aussi agi conformément aux pleins pouvoirs qui vous furent donnés par une série d'organisations dans le pays, et dans ce nombre aussi par celles qui, jusqu'à présent, ne sont pas en relations directes avec le Comité National. Le Comité a la conviction que ce fait apporte une garantie de plus que l'armée polonaise, dont vous prenez le commandement, sera libre de toute influence de parti.

Le but essentiel de l'armée polonaise est de combattre pour l'unification et l'indépendance de la Pologne. Dans cette armée tous sont égaux devant la Patrie sans distinction de profession, de religion, d'opinions politiques et sociales.

Mais de même, chaque Polonais a le devoir de rallier — dès qu'il en a la possibilité — les rangs de l'armée polonaise pour servir la cause de la renaissance de sa Patrie.

La tâche actuellement la plus importante de la Nation polonaise, le devoir primordial de tous ses fils, est de former partout où ne s'est pas étendue la domination allemande, des forces armées destinées à combattre pour la délivrance de leur Patrie. Car il est un fait incontestable, prouvé par l'histoire de tous les peuples, et qui prime toutes combinaisons diplomatiques : on ne conquiert une liberté durable qu'au prix de son sang et par la force des armes.

C'est dans la conviction qu'une armée polonaise indépendante est la base la plus solide d'un État polonais indépendant, que s'enrôlent en Amérique les volontaires polonais, que luttent en France les premiers régiments de l'armée autonome polonaise, que se rallient en Russie septentrionale les unités dispersées des corps d'armée polonais, que s'organisent les détachements polonais sur le Don et en Sibérie.

Le moment est venu de joindre tous ces efforts, d'unir toutes les troupes polonaises en une seule armée, sous un commandement unique polonais.

Les puissances de l'Entente, qui ont proclamé à Versailles la reconstitution d'une Pologne unifiée et indépendante, se sont engagées dans la voie de la réalisation de cette déclaration en reconnaissant toutes ces troupes polonaises comme une seule armée indépendante et alliée. Dans la lutte séculaire de la Nation polonaise pour son indépendance, cette armée se place au rang des armées des États et des Nations alliés qui se sont mis en guerre contre l'esprit de conquête de la race germanique pour la défense du droit des nations et de la liberté des peuples.

Le symbole le plus pur de l'unité et de l'indépendance de l'armée polonaise, partout où elle se forme et combat, est son unique commandement en un chef polonais puisant son autorité de source polonaise et reconnu par les Puissances alliées.

En remettant entre vos mains le commandement des troupes polonaises, le Comité National Polonais vous confie, Général, non seulement l'honneur des armes polonaises et les destinées des régiments polonais existant déjà en France, ainsi que sur les territoires de l'ancien Empire de Russie, mais aussi la tâche, aujourd'hui si importante et si difficile à remplir, vu les conditions dans lesquelles se trouve actuellement notre Nation : de créer une armée polonaise qui réponde par sa force à l'importance du problème polonais.

L. S.

(Signé) MAURICE ZAMOŃSKI

Président par intérim du Comité National Polonais

**Ordre du Jour du Commandant en Chef de l'armée polonaise
donné au Quartier Général le 6 Octobre 1918**

(Traduit du polonais)

J'ai assumé aujourd'hui le commandement en chef de toutes les troupes polonaises. J'ai été nommé à ce poste par le Comité National Polonais que les Puissances alliées ont reconnu comme l'autorité suprême des forces armées polonaises.

Soldats! A partir de ce jour, toutes les unités polonaises, partout où elles sont ou seront constituées, afin de lutter contre les envahisseurs pour l'indépendance et l'unification de notre Patrie, feront partie d'une seule armée polonaise, autonome et alliée, et seront soumises au commandement en chef polonais.

Après 150 ans d'esclavage, la Pologne reprend son rang parmi les nations libres. Ses drapeaux flottent fièrement sur les champs de bataille de la guerre mondiale.

Mais nos villes et nos villages sont encore aux mains des Allemands. La Pologne ne brisera définitivement les fers qui l'enchaînent que lorsque l'Allemagne et l'Autriche auront été vaincues. C'est par la force des armes que nous devons libérer Varsovie et Cracovie, délivrer Vilno et Léopol, reprendre Poznań et Gdańsk.

Quoique l'ennemi soit puissant, notre victoire est assurée.

Nous avons pour nous le droit et en même temps la force des armées des grandes nations alliées qui suivent toutes un plan unique.

L'armée polonaise se formera et combattra sur le front occidental où se décide la victoire, ainsi que sur le front oriental où elle rentrera victorieuse définitivement en Pologne.

Soldats! En combattant aux côtés des peuples libres, vous remplirez le devoir sacré à tout Polonais qui, en luttant pour l'indépendance de sa Patrie, a toujours combattu en même temps pour la liberté universelle.

Polonais de la libre Amérique qui, fidèles à l'idéal de Kościuszko, êtes venus sur le sol français, vous irez au combat, ainsi que vos compatriotes de toutes les terres polonaises sous le commandement suprême du maréchal Foch, le glorieux généralissime des armées alliées. De même que l'armée polonaise sous Napoléon, vous avez vaillamment combattu sur la Marne cimentant ainsi, dans le feu du combat, notre traditionnelle alliance avec la France.

Soldats polonais en Orient! Souvent livrés à vous-mêmes dans des conditions dures et difficiles, c'est à vous que je pense avec le plus de sollicitude, mais aussi avec fierté, car, malgré les plus cruelles épreuves, jamais votre moral n'a fléchi.

Soldats des Carpathes, soldats de Piłsudski, soldats des corps d'armées polonais et vous, anciens soldats des armées étrangères qui êtes disséminés sur toute l'immense étendue de la Russie et de la Sibérie, vous formerez tous des régiments nombreux et bien disciplinés, et vous apporterez à la Pologne, sur la pointe de vos baïonnettes — l'unité et la liberté.

Tout bon Polonais se ralliera aux troupes qui sous le drapeau de l'Aigle Blanc vont combattre les Allemands.

Personne n'a le droit de se soustraire à ce devoir.

Les Polonais doivent leur vie à la Pologne.

Là, où les commissions de recrutement ne sont pas encore organisées, les commandants des troupes useront de tous les moyens pour augmenter leurs effectifs.

Une armée forte et bien disciplinée sera la meilleure garantie de l'Indépendance de la Pologne.

Soldats! Que l'ancien mot d'ordre polonais : « Dieu et Patrie » vous mène au combat et à la victoire.

A lire devant le front de tous les détachements des armées polonaises.

Le Commandant en Chef des Armées Polonaises,

(signé) GÉNÉRAL J. HALLER

VI

**Reconnaissance de l'armée polonaise comme armée autonome,
alliée et belligérante par le Gouvernement de Sa Majesté Britannique**

(Traduit de l'anglais)

FOREIGN OFFICE

Le 11 octobre 1918.

Monsieur,

J'ai l'honneur de vous accuser réception de votre note du 5 courant, dans laquelle vous faites part de la création d'une armée polonaise nationale unique, et de la nomination par le Comité National Polonais du Général Haller, comme son commandant en chef.

En même temps, vous priez le Gouvernement de Sa Majesté de reconnaître aux forces armées polonaises combattant contre les Empires centraux, le caractère d'une armée co-belligérante.

J'ai l'honneur de vous informer que le Gouvernement de Sa Majesté fait droit à cette requête avec le plus vif plaisir et reconnaît l'armée polonaise comme autonome, alliée et co-belligérante.

Je saisis cette opportunité pour porter à votre connaissance que le Gouvernement de Sa Majesté n'a jamais cessé de suivre avec intérêt et d'apprécier les efforts incessants déployés par le Comité National Polonais depuis sa reconnaissance par les Gouvernements alliés, pour fortifier ses compatriotes disséminés à travers le monde, dans leur résistance aux Empires centraux et dans leur refus d'accepter tout compromis avec eux dans la solution de la question polonaise. La confiance du Gouvernement de Sa Majesté dans la loyauté du Comité envers la cause des Alliés demeure inébranlable.

Le Gouvernement de Sa Majesté a manifesté à différentes reprises son désir de voir créer un État polonais unifié et indépendant. Il a été heureux de se joindre aux grandes Puissances dans leur déclaration de Versailles, le 3 juin 1918, par laquelle la création d'un tel État avec libre accès à la mer, constitue une des conditions d'une paix juste et durable.

Je n'ai pas besoin de vous assurer que les sympathies de ce pays ont été et sont avec le peuple de Pologne — quelles que soient ses opinions politiques ou confessionnelles — dans toutes les souffrances qu'il a endurées et qu'il endure dans cette guerre. Notre pays a admiré l'attitude des Polonais refusant formellement à l'Allemagne et à l'Autriche le droit de dicter les lois et de délimiter les frontières de leur pays, et il espère que le moment est proche où l'arrangement provisoire existant actuellement disparaîtra, et où une Pologne unifiée et indépendante établira sa propre constitution selon les désirs de son peuple. Le vœu le plus sincère du Gouvernement de Sa Majesté est que cet heureux moment ne tarde plus.

Veillez agréer, etc. etc.

(Signé) A. T. BALFOUR

M. le Comte SOBANSKI

*Membre du Comité National Polonais,
représentant auprès du Gouvernement Britannique.*

VII

**Reconnaissance de l'armée polonaise comme armée autonome,
alliée et belligérante par le Gouvernement Royal d'Italie**

IL MINISTRO DEGLI
AFFARI ESTERI

N° 3254/4

Rome, le 12 octobre 1918.

Monsieur,

En réponse à votre lettre du 4 octobre, j'ai l'honneur de vous informer, que le Gouvernement italien reconnaît les troupes polonaises, combattant aux côtés des Alliés contre les

Puissances centrales, comme faisant partie d'une armée polonaise autonome, alliée et belligérante.

Il reste toutefois entendu que les troupes polonaises combattant en Italie resteront sous les ordres supérieurs du commandement italien, et que les contingents polonais provenant des prisonniers de guerre capturés par l'Italie, ne pourront en aucun cas être transférés du front italien à un autre front.

Agrérez, Monsieur, l'expression de ma haute considération.

(signé) SONNINO

M. CONSTANTIN SKIRMUNT
Membre du Comité National Polonais
Représentant auprès du Gouvernement Italien.

VIII

**Reconnaissance de l'armée polonaise comme armée autonome et belligérante
par le Gouvernement des États-Unis de l'Amérique du Nord**

(Traduit de l'anglais)

DEPARTMENT OF STATE

Washington, le 1er novembre 1918.

Monsieur,

J'ai l'honneur de vous accuser réception de vos lettres du 18 et 25 octobre, demandant au Gouvernement des États-Unis de s'associer aux Gouvernements Français et Britannique, en reconnaissant l'armée polonaise, placée sous l'autorité politique suprême du Comité National Polonais, comme autonome, alliée et co-belligérante.

En réponse, j'ai l'honneur de vous informer que le Gouvernement des États-Unis a remarqué le zèle et la ténacité avec lesquels le Comité National Polonais a poursuivi la tâche de diriger ses compatriotes vers un effort militaire suprême pour libérer la Pologne de ses oppresseurs actuels.

Cette attitude du Gouvernement vis-à-vis de la question polonaise et du peuple polonais ne peut guère être mieux définie que par ce qui fut esquissé dans le message du Président au Congrès, le 8 janvier 1918. C'est pourquoi, le Gouvernement éprouvant une profonde sympathie pour le peuple polonais, et voyant avec joie les progrès de la cause polonaise, ressent aussi une sincère satisfaction à agréer votre demande en reconnaissant l'armée polonaise, placée sous l'autorité politique suprême du Comité National Polonais, comme armée autonome et belligérante.

Veuillez agréer, etc., etc.

(Signé) Robert LANSING

Monsieur ROMAN DMOWSKI
Président du Comité National Polonais

O d p i s .

4.14.2.19.

Paris, le

Projekt Sztabu Francuskiego.

A C C O R D

Entre le Gouvernement Français et le Comité National Polonais au sujet du Haut Commandement Français auprès de l'Armée Polonaise.

- Chapitre 1 - er -

Article 1-er.

Il est constitué auprès du Gouvernement Polonais une Mission Militaire Française.

Article II.

Cette Mission est détachée auprès du Gouvernement Polonais par le Gouvernement de la République Française, pour collaborer avec le Ministre de la Guerre Polonais à l'organisation, à l'instruction et au Commandement de l'Armée Polonaise, notamment pour la création:

- a/ du Ministère de la Guerre
- b/ de l'Etat - Major Général de l'Armée
- c/ d'Écoles d'Etat Major, d'Officiers supérieures, d'Officiers subalternes, de Centres d'Instruction d'Officiers et de sous-officiers de toutes armes, etc..

Article III.

Le Général de Division Chef de la Mission exerce les fonctions de Chef d'Etat-Major Général de l'Armée Polonaise.

Il est à ce titre le Conseiller technique du Ministre de la Guerre.

Il a auprès de lui un Officier Général de nationalité Polonaise qui porte le titre d'Adjoint au Chef d'Etat Major Général de l'Armée Polonaise:

Il est secondé au point de vue de l'instruction par un Général français, Inspecteur Général de l'Instruction de toutes les écoles et formations de l'Armée Polonaise.

Article IV.

Il doit être ~~nécessairement~~ obligatoirement consulté au sujet de l'utilisation des éléments français. Il a le droit de s'opposer à leur emploi; il en réfère s'il y a lieu au Gouvernement Français.

Article V.

Comme Chef de la Mission Militaire en Pologne il relève du Ministre de la Guerre Français.

Les questions relatives au Personnel français, concernant leur situation au point de vue français /avancement, décorations, justice militaire, etc./ rentrent à ce titre dans ses attributions.

Article VI.

La composition de la Mission et des conditions matérielles de son fonctionnement seront fixées par un contrat spécial établi entre le Gouvernement Français et le Comité National Polonais.

CHAPITRE II.

Article 1-er.

Auprès du Général Cdt en Chef de l'Armée Polonaise est placé un Officier Général Français, Major Général de l'Armée Polonaise, qui seconde le Général en Chef dans toutes les questions ressortissant à l'organisation des Armées, à leur instruction et à leur emploi suivant les directives émanant du Ministre de la Guerre.

Article II.

Le Major Général est le Délégué du Général Chef de l'Etat Major Général auprès du Général en Chef, en ce qui concerne l'emploi des grandes unités renfermant les éléments français: il a voix consultative sur cet emploi, dans les limites que lui confère le Chef d'Etat Major Général, auquel il en réfère s'il y a lieu. Vis à vis des unités purement polonaises il jouit des prérogatives que lui confère le Général Cdt en Chef.

Article III.

Il est secondé par un Officier Supérieur Français et Major Général et dispose d'un Etat Major mixte.

Article IV.

Les Généraux Français Cdt les Groupements / corps d'Armée/ et les divisions ont surtout le personnel français et polonais placé sous leurs ordres les Attributions, conférées par les règlements en vigueur.

---

4. 14.2.19

Tłómaczenie

z tekstu

francuzkiego.

PROJEKT SZTABU FRANCUZKIEGO.

U M O W A

zawarta między Rządem
Francuzkim i Komitetem
Narodowym Polskim w spra-
wie Naczelnego /Haut/ ?
Dowództwa Francuzkiego
przy
Armji Polskiej .

R O Z D Z I A Ł I.

Art. 1.

Przy Rządzie Polskim ustanawia się Misję
Wojskową Francuzką.

Art. 2.

Misja ta jest przydzieloną do Rządu Polskiego
przez Rząd Republiki Francuzkiej, by spóldziałać z Ministrem
Wojny Polskim, w organizacji, wykształceniu i w dowództwie
armji polskiej, w szczególności zaś dla stworzenia:

- a/ Ministerstwa Wojny
- b/ Sztabu Generalnego Armji
- c/ Szkół Sztabowych, Szkół wyższych oficerów,
niższych oficerów, centrów wykształcenia
oficerów i podoficerów różnej broni itd.

Art. 3.

General Dywizji Szef Misji sprawuje funkcje
Szefa Sztabu Generalnego Armji Polskiej.
Z tego tytułu jest technicznym doradcą Ministra
Wojny.

Szef Misji ma przy sobie: oficera-generała
narodowości polskiej, który nosi tytuł: zastępcy /Adjoint / Szefa
Sztabu Armji Polskiej.

Szef Misji ma przydanego do boku w sprawach
wykształcenia wojskowego gen. francuzkiego jako Inspektora
Głównego wszystkich szkół wojskowych Armji Polskiej.

Art. 4.

Szef Misji musi być obowiązkowo zapytywany
co do użycia jednostek francuzkich. Ma on prawo przeciwsta-
wić się ich użyciu, w razie wątpliwym odwołuje się do rządu
francuzkiego.

Art. 5.

Szef Misji Wojskowej w Polsce zależny jest
w tym charakterze od ~~Ministra Wojny~~ francuzkiego
Ministra Wojny.

Sprawy odnoszące się do personalu francuzkiego,
tyczącego jego stanowiska z punktu widzenia francuzkiego /awans
odznaczenia, zależność sądowa i t.p./ podlegają atrybucji
szefa Misji.

Art. 6.

Skład Misji i jej ~~organizacja~~ warunki finansowe jej działalności ustalone będą w specjalnej umowie pomiędzy Rządem Francuskim, a Komitetem Narodowym Polskim.

R O Z D Z I A Ł II.

Art. 1.

Przy Naczelnym Wodzu Armji Polskiej ustanawia się generała francuzkiego, majora-generała armji polskiej, który współdziała z generałem - szefem armji we wszystkich kwestjach, odnoszących się do organizacji armji i jej wykształcenia i użycia stosownie do rozporządzeń /wskazówek/, pochodzących od Ministra Wojny.

Art. 2.

Generał - major jest delegatem Szefa Sztabu Generalnego przy Naczelnym Wodzu w sprawie użycia większych jednostek obejmujących jednostki francuzkie: ma głos doradczy w ich użyciu, granicach, które mu powierza Szef Sztabu Generalnego i do którego on się zwraca, gdy w razie potrzeby.

Co do jednostek czyste polskich korzysta tych prerogatyw, które mu przyznaje generał - Naczelnny Wódz.

Art. 3.

Generał - major ma przydzielonego do siebie wyższego oficera francuzkiego i generała-majora i zarządza ~~wyższymi~~ mieszanym sztabem głównym. /Etat Major/.

Art. 4.

Generałowie francuzcy, kmdci grup / korpusów armji / i dywizji mają personel francuzki i polski, oddany do ich rozkazów, w atrybutach ustalonych przez regulaminy będące w mocy.

Accord

entre les Gouvernements Français et Polonais au sujet des attributions de la Mission Militaire Française auprès de la République Polonaise.

Article I.

Il est constitué auprès du Gouvernement de la République Polonaise une Mission Militaire Française.

Article II.

Cette Mission est détachée par le Gouvernement de la République Française auprès du Gouvernement de la République Polonaise pour collaborer avec lui à l'organisation et à l'instruction de l'Armée Polonaise, notamment pour la création :

- a) du Ministère de la Guerre (Etat-Major Général, Directions Services, établissements militaires etc...) suivant un plan approuvé par le Gouvernement Polonais.
- b) d'Ecoles d'Etat-Major et des différentes armes et services.

Article III.

Un Général de Division est désigné comme Chef de la Mission Militaire Française.

Il est, à ce titre, conseiller technique du Ministre de la Guerre.

Il a sur tout le personnel de la Mission les droits d'un Commandant de Corps d'Armée.

Article IV.

Le Général de Division, Chef de la Mission Militaire Française relève directement du Ministre de la Guerre Français. Il centralise et transmet les ordres, propositions et demandes de toute nature intéressant au titre français le personnel de l'Armée Française mis à la disposition de l'Armée Polonaise.

Article V.

La composition de la mission, les conditions matérielles de son fonctionnement sont fixées par un contrat spécial établi entre les deux Gouvernements intéressés.

U M O W A

zawarta między Rządem Francuzkim
i Rządem Polskim w sprawie atry-
bucji Misji Wojskowej Francuzkiej
przy
Republice Polskiej.

Art. 1. Przy Rządzie Polskim ustanawia się Misję
Wojskową Francuzką.

Art. 2. Misja ta jest przydzieloną przez Rząd Repu-
bliki Francuzkiej do Rządu Republiki Polskiej, by współpracować
z nim w sprawie organizacji i wykształcenia Armji Polskiej, a
mianowicie dla stwózenia:

- a/ Ministerstwa Wojny / Sztab Generalny /
/Kierownictwo Służby / Directions Services /,
zakłady wojenne itd. / - według planu, zatwier-
dzonego przez Rząd Polski.
- b/ Szkół Sztabu Generalnego i szkół różnej
broni i służby pomocniczej.

Art. 3. Szefem Misji wojskowej francuzkiej jest ge-
nerał-dywizji.
Ministra Wojny. Z tego tytułu jest on doradcą technicznym
Szef Misji posiada nad całym personelem Misji
prawa Komendanta Korpusu Armji.

Art. 4. Generał dywizji, a Szef Misji Wojskowej
zależnym jest bezpośrednio od Francuzkiego Ministra Wojny. W reka-
kach swym skupia wszystkie rozkazy, propozycje i wszystkie spra-
wy, obchodzące z punktu widzenia francuzkiego personel armji
francuzkiej, oddany do dyspozycji armji polskiej.

Art. 5: Skład Misji i warunki finansowe jej działal-
ności ustalone będą w specjalnej umowie pomiędzy dwoma rządami
interesowanymi.

2 12/2/19

Annexe #5.

Ministère de la Guerre.

Paris le 26 janvier 1919

Etat-Major de l'Armée.

Bureau Slave.

N. 564 - SL/II

A A C C O R D.

entre le Gouvernement Français et Tchéco-Slovaques
au sujet des attributions de la Mission Militaire
française auprès de la République Tchéco-Slova-
que.

ARTICLE Ier.

Il est constitué auprès de la République Tchéco-Slovaque une
Mission Militaire Française.

ARTICLE II.

Cette Mission est détachée auprès du Gouvernement Tchéco-Slovaque
par le Gouvernement de la République Française pour collaborer avec
le Ministre de la Défense Nationale, à l'organisation et à l'instruc-
tion de l'Armée Tchéco-Slovaque, notamment pour la création.

- a) du Ministère de la Défense Nationale
- b) de l'Etat-Major Général de l'Armée:
- e) d'Ecoles d'Etat-Major d'officiers supérieurs, d'officiers su-
balternes, de centres d'instruction d'officiers et de sous-offi-
ciers de toutes armes, etc..

ARTICLE III.

Le Général de Division, Chef de la Mission exerce les fonctions
du Chef d'Etat-Major Général de l'Armée Tchéco-Slovaque suppléant
du Commandant en Chef.

Il est à ce titre le Conseiller technique du Ministre.

Il a auprès de lui un officier général de nationalité Tchéco-
Slovaque qui porte le titre d'adjoint au Chef d'Etat-Major Général
de l'Armée Tchéco-Slovaque.

ARTICLE IV.

En tant que suppléant du Commandant en chef, le Général de Divi-
sion Chef de la Mission, relève du Maréchal Cmt. en Chef des forces
Alliées, commandant suprême de l'Armée Tchéco-Slovaque.

Comme chef de la Mission Militaire Française à PRAGUE, il relève
du Ministre de la Guerre français.

Article V.

La composition de la Mission, les conditions matérielle de son
fonctionnement sont fixées par un contrat spécial étqbli entre les
deux Gouvernements intéressés.

Pour le Gouvernement de la Républi-
que Tchéco-Slovaque.

Le Ministre des Affaires Etrangères
signé: D. BENES.

DESTINATAIRES:

- M. le Ministre des Affaires Etrangères
- M. le Général PELLE Cdt. la Mission en Bihème
- M. le Général Cmt. la Mission Tchéco-Slovaque
- M. le Maréchal de France Cmt. les Armées Alliées (G.Q.G.)
- Cabinet du Ministre
- L'E.M.A. I.2.et 3 bureau AA.
- L'E.M.A. I.2.et 3 Bureau I.
- Les Directions
- S.S.E. de l'Administration.

Pour le gouvernement français

Le préseident du Conseil,
Ministre de la Guerre.
signé: CLEMENCEAU.

Transmis à titre de renseignement à
M le Président du Comité National
Polonais.
signé: La Noe

7/II-19

N.1285

207

2 19/2/19.

O d p i s .

Annexe Nr. 5.

Ministère de la Guerre.

Paris, le 26 janvier 1919.

Etat - Major de l'Armée.

A C C O R D

Bureau Slave .
Nr. 564 - SL/II.

entre le Gouvernement Français et
Tchéco - Slovaques au sujet des
attributions de la Mission Militaire
française auprès de la République
Tchéco & Slovaque.

Article I-er.

Il est constitué auprès de la République Tchéco-Slovaque
une Mission Militaire Française.

Article II.

Cette Mission est détachée auprès du Gouvernement Tchéco-
Slovaque par le Gouvernement de la République Française pour
collaborer avec le Ministre de la Défense Nationale, à l'organi-
sation et à l'instruction de l'Armée Tchéco-Slovaque, notamment
pour la création.

- a/ du Ministère de la Défense Nationale
- b/ de l'Etat - Major Général de l'Armée:
- e/ d'Ecoles d'Etat - Major d'officiers supérieurs, d'offi-
ciers et de sous-officiers de toutes armes, etc.

Article III.

Le Général de Division, Chef de la Mission exerce les fonc-
tions du Chef d'Etat-Major Général de l'Armée Tchéco - Slovaque
suppléant du Commandant en Chef.

Il est à ce titre le Conseiller technique du Ministre.

Il a auprès de lui un officier général de nationalité Tché-
co-Slovaque qui porte le titre d'adjoint au Chef d'Etat - Major
Général de l'Armée Tchéco-Slovaque.

Article IV.

En tant que suppléant du Commandant en chef, le Général
de Division Chef de la Mission, relève du Maréchal Cmt en Chef
des forces Alliées, commandant suprême de l'Armée Tchéco-Slovaque

Comme Chef de la Mission Militaire Française à PRAGUE, il
relève du Ministre de la Guerre français.

Article V.

La composition de la Mission, les conditions matérielle de
son fonctionnement sont fixées par un contrat spécial établi entre
les deux Gouvernements intéressés.

Pour le Gouvernement de la République
Tchéco-Slovaque.

Le Ministre des Affaires Etrangères
signé: D. BENES.

Pour le Gouvernement
français:

Le président du Conseil,
Ministre de la Guerre
signé: CLEMENCEAU.

DESTINATAIRES:

M. le Ministre des Affaires Etrangères
M. le Général Pelle Cdt. la Mission en Bihème
M. le Général Cmt. la Mission Tchéco-Slovaque
M. le Maréchal de France Cmt. les Armées Alliées /G.O.G./
Cabinet du Ministre
L'E.M.A. 1.2 et 3 Bureau A
L'E.M.A. 1.2. et 3 Bureau I.
Les Directions
S.S.E. de l'Administration

Transmis à titre de renseigne-
ment à M. le Président du Comité
National Polonais.
signé: LA NOE.

2 19/2/19.

Tłómaczenie

Aneks Nr. 5.

z francuzkiego .

Paryż, 26 stycznia 1919.

Sztab Główny Armji
Oddział Słowiański
Nr. 564-S.L./II.

U M O W A

zawarta między Rządem Francuzkim,
a Czech-Słowackim w sprawie atry-
bucji Misji Wojskowej Francuzkiej
przy
Republice Czecho - Słowackiej .

Art. I.

Przy Republice Czecho-Słowackiej ustanawia się Misję
Wojskową Francuzką.

Art. II.

Misja ta jest przydzieloną przez Rząd Republiki Fran-
cuzkiej do Rządu Npřh czecho-słowackiego, by współpracował z Mini-
strem Obrony Narodowej w organizacji i wykształceniu armji czecho-
słowackiej, a mianowicie w celu stworzenia :

- a/ Ministerstwa Obrony Krajowej
- b/ Sztabu Generalnego Armji
- c/ Szkół Sztabu Głównego oficerów Wyższych, oficerów
niższych i centrów wykształcenia oficerów i pod-
oficerów różnej broni itd.

Art. III.

Generał dywizji, a Szef Misji wykonywuje funkcje Szefa
Sztabu Generalnego Armji czecho-słowackiej i zastępcy Wodza Na-
czelnego.

Z tego tytułu jest doradcą technicznym Ministra.
U boku swego ma Szef Misji oficera generała narodo-
wości czecho-słowackiej, który nosi tytuł zastępcy Szefa Sztabu
Generalnego armji czecho-słowackiej.

Art. IV.

Jako zastępca Wodza Naczelnego generał dywizji i
Szef Misji zależnym jest od marszałka Dwęcy Naczelnego sił
sprzymierzonych, wodza najwyższego armji czecho-słowackiej.
Jako Szef Misji wojskowej francuzkiej w Pradze zależ-
nym jest od Ministra Wojny Republiki Francuzkiej.

Art. V.

Skład Misji i warunki finansowe jej działalności są
ustalone wspólną umową obu rządów zainteresowanych.

Zarząd Republiki Czecho-Słowackiej
Minister Spr. Zagr.
D. Benes

Zarząd Francuzki:
Prezydent Ministrów
i Minister Wojny
Clemenceau.

Wysłano:

Ministrowi Spr. Zagr.
Generałowi Pelle, kmdtowi Misji w Czechach
" komenderującemu Misją Czecho-Słowacką
Marszałkowi Francji, Kmdtowi Armji Sprzymierzonych
Gabinetowi Ministra 1'E.M.A. 1.2 et 3 bureau A.
1'E.M.A. 1.2 et 3 Bureau 1.
Dyrekcji S.S.E. Administracji.

7/01-19

Nr. 1285.

Przekazano tytułem informacji
Panu Prezydentowi Komitetu Narodowego
Polskiego.

Podpis

LA NOE

209

PROJEKT .

UGODA

zawarta pomiędzy Rządami Francuskim i Polskim w kwestji atrybucji Misji Wojskowej Francuskiej przy Rzeczypospolitej Polskiej :

Artykuł I-szy .

Utworzona została przy Rządzie Rzeczypospolitej Polskiej Misja Wojskowa Francuska.

Artykuł II-gi.

Misja ta zostaje przy-wiązana (detaszowana) przez Rząd Rzeczypospolitej Francuskiej do Rządu Rzeczypospolitej Polskiej, aby współdziałać z Nim w organizacji i w kształceniu Armji Polskiej, mianowicie w celu stworzenia :

- a) Ministerjum Wojny (Sztab generalny, Dyrekcje, Służby, Zakłady wojskowe etc.) według planu zaakceptowanego przez Rząd Polski.
- b) Szkół sztabowych i różnych broni i służb.

Artykuł III-ci .

Szefem Misji Wojskowej Francuskiej będzieznaczony General Dywizji. W tym charakterze jest on doradcą technicznym Ministerstwa Wojny. Posiada on nad całym personelem misji prawa dowódcy korpusu Armji.

Artykuł IV- y .

General Dywizji, Szef Misji Wojskowej Francuskiej podlega bezpośrednio Ministrowi Wojny francuskiemu. On centralizuje i przekazuje rozkazy, propozycje i zadania wszelkiego rodzaju, które interesują, jako francuzów, personel armji francuskiej, pozostawiony do dyspozycji armji polskiej.

Artykuł V-y.

Skład Misji, warunki materialne jej działania są określone przez specjalną umowę, zawartą pomiędzy obydwojma zainteresowanymi Rządami.

*) przy min. wojny, nie przy nac. dow.

PODZIAŁ KOMPETENCJI W SPRAWACH WOJSKOWYCH MIĘDZY KOMITETEM
NARODOWYM, NACZELNEM DOWODZTWEM I WYDZIAŁEM WOJSKOWYM

K.N.P.

I. Do wyłączanej kompetencji Komitetu Narodowego Polskiego należą:

a) wszystkie zasadnicze decyzje polityczne, jako to : dotyczące rozpoczęcia lub przerwania działań wojennych wogóle i na określonych frontach, stosunku armji do wojsk i władz innych narodów, stosunku jej do ustanawianych przez obce władze urzędów i instytucji polskich i.t.d.

b) nominacja i odwołanie zwierzchniego wodza wojsk polskich, określenie roty przysięgi i wszelkiej w niej zmiany.

Komitet Narodowy we wszystkich tych sprawach decyduje po uprzednim wysłuchaniu opinji Kierownika Wydziału Wojskowego. Wydziałowi Wojskowemu przysługuje prawo wnosić z własnej inicjatywy odpowiednie przedstawienia do Komitetu Narodowego.

2. Zatwierdzeniu Komitetu Narodowego podlegają :

- a) budżety wojsk polskich;
- b) nominacje dowódców, poczynając od dowódców pułków;
- c) przepisy o odznaczeniach i nagrodach;
- d) mianowania na wyższe stopnie wojskowe od pułkownika;
- e) powoływanie do życia, kasowanie i uprzywilejowywanie instytucji pomocniczych dla wojska polskiego, jako też ich budżety;
- f) instrukcje dla wojska, dotyczące jego stosunku do ludności cywilnej;
- g) organizacja misji wojskowych;
- h) zasadnicza organizacja sądownictwa wojskowego;
- i) zasadnicze przepisy o przyjmowaniu oficerów i żołnierzy do wojsk polskich oraz organizacji zaciągów;
- j) przepisy dotyczące unundurowania;
- k) postanowienia zasadnicze o zasiłkach dla rodzin żołnierzy, pensjach inwalidów, pomocy sanitarnej, pomocy moralnej i materialnej dla żołnierzy;
- l) postanowienia zasadnicze dotyczące organizacji i programu propagandy wojskowej;

3.

Do wyłącznej kompetencji Naczelnego Dowództwa należą :

- a) nominacje dowódców poniżej dowódcy pułku,
- b) awanse do pułkownika włącznie;
- c) zwierzchnie kierownictwo organizacją i działaniami wojsk polskich w ramach ogólnych jej przepisów.

- d) sądownictwo wojskowe;
- e) ogólna organizacja wojsk polskich poza sprawami dotyczącymi stosunku do wojsk innych narodów, które należą do wyłącznej kompetencji Komitetu Narodowego;

4.

Do wyłącznej kompetencji Wydziału Wojskowego należą :

- 1. Regulaminy oraz organizacja prawna i finansowa, w zakresie postanowień ogólnych i budżetów zatwierdzonych przez Komitet Narodowy:
  - a) wojsk polskich;
  - b) misji wojskowych,
  - c) rekrutacji,
  - d) zaopatrzenia,
  - e) aprowizacji technicznej,
  - f) wydawnictw zawodowych,
  - g) składów i transportu,
  - h) statystyki,
  - i) ewidencji,
  - j) informacji,
  - k) pomocy sanitarnej,
  - l) pomocy materialnej i moralnej,
  - l) szkół wojskowych, komisji egzaminacyjnych dla aspirantów oficerskich na wniosek Naczelnego Dowództwa;
  - m) propagandy.

- 2. Wykonywanie w stosunku do państw sprzymierzonych uchwał Komitetu Narodowego dotyczących spraw wojskowych, za wyjątkiem tych, któreby Komitet przekazał specjalnem postanowieniem swemu prezydium.

FRANCUSCY DORADCY TECHNICZNI NIEZBĘDNI

do

ORGANIZACJI POLSKIEGO MINISTERJUM WOJNY .

		Oficerowie lub asymlowani do:							UWAGI .
		Gen. korp.	Gen. dyw.	Gen. pryg.	Pulk lub p/pl.	Ofic. wyz-	Ofic. nizsi.	Ofic. adm.	
Dyrekcje Wojskowe .	Ministerjum Wojny.	I.							Ten personel będzie powięk- szony w miarę potrzeby i we- dług zadan Sze- fów Biur i Od- działów.
	Główny Sztab.		I.	I.	5	15.	30.	15.	
	Piechota.				I.	2.	4.	2.	
	Artylerja.				I.	2.	4.	2.	
	Kawalerja.				I.	3.	6.	2.	
	Inżynierja wojskowa.				I.	3.	6.	4.	
	Awiacja .				I.	2.	4.	2.	
	Służba pociagowa.				I.	2.	4.	2.	
	Zandarmerja.				2.	3.	6.	2.	
	Służba sanitarna.				I.	3.	6.	5.	
	Sprawiedliwosc.				I.	2.	4.	2.	
	Intendentura.				I.	3.	6.	5.	
	Geografja.				I.	2.	4.	2.	
Oddziały cywilne.	Szef oddziału			I.					
	Szefowie personelu.				I.	2.	4.	2.	
	" materiałów				I.	2.	4.	2.	
	" rachunkowosci				I.	2.	4.	2.	
	" finansowego				I.	2.	4.	5.	
		I.	I.	2.	21.	50.	100	56.	

54015

Archiwum Wojskowe
K. N. P.

Dokumenty
(z Archiwum Wojskowego polskiego.)

O d p i s .

COMITÉ NATIONAL POLONAIS

Paryż, 14 lutego 1919.

11 bis, Avenue Kleber

Wydział Wojskowy
Nr. 1405.

R A P O R T

Kierownika Wydziału Wojskowego

do

Prezydium Komitetu Narodowego Polskiego

w Paryżu.

W sprawie powrotu Wojsk Polskich do Kraju.

EFEKTYWA.

Efektywa Armii Polskiej we Francji w obecnej chwili są następujące:

J u z z o r g a n i z o w a n e :

	OFICEROWIE	ZOŁNIERZE
Sztab, Komenda Sztabowa N.D.W.P. i oddziały stacjonowane w Paryżu . . .	42	309
1. Dywizja	296	10806
2. Dywizja	203	8205
Dywizja instrukcyjna	87	5838
Interieur /obóz ćwic. i szk./	229	5036

ZACIĄGNIĘTYCH:

a/ Jeńców we Włoszech	24387
" w obozach jeńców w Anglii	3400
b/ wolontariuszy amerykańskich . . .	2000

ZGŁOSZONYCH SKONCENTROWANYCH
W POLSKICH OBOZACH:

we Włoszech	17000
we Francji Obozy francuskie	4000
" " " angielskie	10000

857   90980

Cierpiemy na brak wyższych oficerów i dlatego ankadrowanie wojskowe będzie oparte głównie na oficerach francuskich.

ORGANIZACJA:

Organizujemy 6 dywizji. Reszta ludzi, która wchodzi w te dywizje nie będzie wciągnięta, tworzy kompanie zapasowe, które w miarę możliwości przewozowej będą wysyłane do Polski i tam będą albo służyły do wypełnienia strat

6 dywizji lub do tworzenia nowych dywizji na miejscu.

ETAT: Etat dywizji polskich, wzorowany na typie francuskim, jest wykazany na załączonym aneksie Nr. 1.

ZAOPATRZENIE: Projektujemy, by każda dywizja w magazynie swym brała podwójny zapas broni i umundurowania, by w ten sposób mógł się zdublować po przyjeździe do kraju. Zaprowiantowanie do czasu będzie szło z Francji przewidywane są składy i intendentura w Gdańsku, które obliczamy tak, by miały zapasy dla 6 dywizji na 6 miesięcy.

Warunki służby francuskich oficerów w armii polskiej są ujęte w formy 2-ech umów Komitetu Narodowego z Rządem Francuskim, kopie których przy niniejszym się dołączają. /Aneksy Nr. 2 i 3 /

Na mocy ostatnich porozumień z koalicją, sprawa przewozu wojsk przedstawia się w następującej formie: wyjeżdża Misja Francuzka do Gdańska, która na odpowiedzialność koalicji ma się zająć przewozem wojsk z Gdańska do Polski. Przewóz morzem ma być zabezpieczony przez admiralicję angielską. Obowiązkiem Ministerjum Polskiego byłoby przygotowanie kwaterunków w kraju, zapewnienie transportów od granicy 1914 r., jak również opracowanie w porozumieniu z Dowództwem i Wydziałem Wojskowym Komitetu Narodowego Polskiego, całokształtu planu dalszej organizacji pracy intendentury i służby zdrowia.

SŁUŻBA ZDROWIA W celu omówienia sprawy sanitarnej wyjedzie do Warszawy st. lekarz LIGOUZA T /francuz/, którego zadaniem będzie zarekrutowanie polskich lekarzy do naszej armii z tego względu, że posady lekarzy wojskowych z trudnością mogą być obsadzone przez Francuzów z powodu nieznamomości języka, jak również opracowanie wraz ze Sztabem Warszawskim i Ministerjum Zdrowia w Warszawie planu asenizacji rejonu, w którym będą rozkwaterowane wojska i ustanowienie całego planu prac służby zdrowia Wojsk Polskich.

PUNKTY DO WYJAŚNIENIA z RZĄDEM POLSKIM.

Zdaniem Wydziału Wojskowego należy natychmiast wyjaśnić z odnośnymi organami Rządu Polskiego następujące sprawy:

1- Ustalenie zasady oddania wszystkich Wojsk Polskich jako wojsk koalicyjnych, pod zwierzchnie dowództwo marszałka Foch'a - na tych samych prawach, co armje innych państw sprzymierzonych. - jak to już ma miejsce z armją dowodzoną przez gen. Hallera.

2- Ujednostajnienie typów obydwuch armji, przez wprowadzenie do armji, znajdującej się w Królestwie tych samych zasad organizacyjnych, na jakich zbudowana została Armja Polska we Francji. Do czasu ustalenia drógą prawodawczą Kodeksu Karnego Wojskowego, należałoby wprowadzić dla wszystkich wojsk kodeks karny francuzki, który z pewnemi zmianami został zastosowany do Armji Polskiej we Francji.

3- Ustalenie z Ministerjum Wojny sprawy organizacji zakupów i dostawy, jak również ze Sztabem Generalnym sprawy " Attachés Militaires " przyczem do czasu, póki Komitet pozostaje naczelną reprezentacją polityki polskiej wobec państw aljanckich, t.j. do czasu zakończenia spraw Kongresu i podpisania ogólnego pokoju, zdaniem Wydziału Wojskowego sprawy te winny być przeprowadzone po porozumieniu z Komitetem Narodowym.

4- Ustalenie kompetencji Wydziału Wojskowego i jego stosunków do rządu w Warszawie, jak to już zostało wyszczególnione w raporcie do Ministra Wojny /aneks 4/.

KIKRKKIKKK

Kierownik Wydziału Wojskowego K. N. P.

Za zgodność odpisu:

W i e l o w i e j s k i m.p.

Accord entre le Gouvernement Francais et le Comité National Polonais au sujet des avantages à faire aux officiers de l'armée Francaise, affectés aux Troupes Polonaises, envoyées en POLOGNE.

Les avantages accordés aux officiers et assimilés de L'Armée Francaise, avec ou sans attaches polonaises, et appelés à servir dans l'armée Polonaise leur seront concédés à compter du jour de leur départ pour la POLOGNE .

1. SOLDE et INDEMNITES:

1. SOLDE:

----- Les officiers de l'Armée Francaise partant avec l'Armée Polonaise, recevront la solde actuelle de France doublée, c'est à dire décomptée d'après le tarif mensuel suivant:

Sous - Lieutenant et assimilé	660 ou 720
Lieutenant	780 à 963
Capitaine	990 à 1149
Chef de Bataillon	1200 à 1350
Lieutenant-Colonel	1500
Colonel	1950
Général de Brigade	2400
Général de Division	3330

L'Etat Francais assurera aux officiers francais le paiement de solde afférent à leur grade francais dans les memes conditions que s'ils se trouvaient en France. La différence entre cette solde et les tarifs inscrits ci-dessous sera à la charge de l'Etat Polonais.

INDEMNITES:

Les Officiers en question continueront à bénéficier comm en FRANCE:

- a/ de l'indemnité mensuelle pour charge de famille,
- b/ de l'indemnité de cherté de vie, qu'ils recevront au titre de leur garnison au moment de leur départ de FRANCE, s'ils laissent leur famille en France.

Les indemnités ci-dessus resteront à la charge du Gouvernement Francais, il leur sera attribué aux frais du Gouvernement Polonais.

- c/ l'indemnité d'entrée en campagne à verser à ceux d'entre eux, qui ne l'auraient pas encore touchée, soit dans l'armée francaise, soit dans l'armée polonaise.
- d/ une indemnité de monture, s'il y a lieu.

- e/ une indemnité spéciale d'équipement pour leur permettre de compléter leur équipement et d'acheter des vêtements chauds. Elle sera exclusive de l'indemnité d'Usure d'effets, et fixée uniformément quelque soit le grade à 1,000 frs.

OBSERVATIONS: A l'encontre des autres dispositions particulières prévues par le présent accord, cette indemnité spéciale sera également accordée aux officiers polonais n'appartenant pas à l'armée française et à titre d'avance au budget polonais.

- f/ Les taux des indemnités de service, s'il y a lieu seront au moins égaux à ceux du tarif français.

- g/ Les vivres en nature ou à défaut une indemnité représentative d'après le grade, suivant le règlement français.

- h/ En nature, le chauffage, l'Éclairage, ainsi que le logement, l'importance des locaux étant d'ailleurs proportionnée aux grades.

II. CONTRAT ENTRE L'ETAT POLONAIS et LES OFFICIERS INTERESSES :

Le séjour en Pologne des officiers français fera l'objet d'un contrat avec l'Etat polonais, contrat qui comportera des termes successifs de six mois, et qui sera renouvelable par tacite reconduction jusqu'à une durée de six années en tout.

Mi la résiliation de gré à gré, ni le non-renouvellement sur demande d'officier n'en donneront lieu à aucun dédit. Au cas, où le gouvernement polonais ne voudrait pas conserver un officier, il y aurait lieu après avis de trois mois avant le terme de la période en cours, et à l'allocation à titre de dédit, d'une indemnité s'élevant à trois mois de solde. Ce dédit, ne serait pas dû, si le non-renouvellement était motivé par la manière, de servir de l'Officier, après avis d'un Conseil d'enquête prévu par ailleurs au statut des Officiers, approuvé par le Gouvernement Français le

La résiliation de gré ne donne droit à aucune indemnité.

III. AVANCEMENT.

Les Officiers Français pourvus d'un grade à titre définitif seront de droit nommés au grade supérieur au titre de l'Armée Polonaise, dans les quatre mois qui suivront leur départ pour la POLOGNE, s'ils ont une ancienneté d'au moins un an, et au bout d'un an d'ancienneté, dans le cas contraire.

Les Officiers à titre temporaire passeront avec leur grade dans l'Armée Polonaise et seront de droit, au bout d'un an, nommés au grade supérieur.

En outre, tous les Officiers recevront de droit, toujours au titre de l'Armée Polonaise, un avancement minimum d'un autre grade au bout de deux années d'ancienneté.

Il est bien évident que ces dispositions ne sauraient s'appliquer aux Généraux de Division et ne sont applicables aux Généraux de Brigade que dans leur 1-re partie.

Ces grades seraient naturellement conférés en conformité de statut des officiers approuvé par le Gouvernement Français.

IV. SERVICE AU TITRE FRANCAIS:

-33-

Le personnel français sera considéré comme étant en mission. Les services dans l'Armée Polonaise compteront comme services su titre français pour les officiers de la troupe. Ils seront considérés comme services de guerre jusqu'au jour où l'Etat Polonais cessera d'être en état de guerre; cette date sera fixée par commun accord entre l'Etat Polonais et l'Etat Français.

V. DAMES DACTYLOGRAPHERS:

Il sera alloué aux Dames dactylographes, à la charge de l'Etat polonais:

- a/ Une indemnité d'habillement de 1000 frs., pour l'achat de vêtements chauds,
- b/ Le double salaire pendant la durée de leur absence en France.
- c/ Les vivres en nature ou une indemnité de nourriture égale à celle des sous-lieutenants ,
- d/ Le chauffage, l'éclairage et le logement en nature à l'exception de l'indemnité de vie chère allouée en France. Les conditions du contrat concernant les officiers, /termes de résiliations, indemnités de dédit/ seront applicables aux Dames dactylographes.

VI. HOMMES DE TROUPES:

Les sous-Officiers, caporaux et soldats toucheront les soldes suivantes:

	Solde journalière
Adjutants et assimilés	17.00
Aspirants	15.00
Sergent-Major	9.00
Sergent-fourrier, Sergent	7.00
Caporal Fourrier	5.00
Caporal	3.00
Soldats	2.00

De même que pour les officiers, l'Etat français le paiement de la solde dans les mêmes conditions, que si l'intéressé se trouve en France, la différence, à concurrence du tarif ci-dessus prévu, étant à la charge de l'Etat polonais, ainsi que l'habillement, la nourriture, le logement, l'éclairage et le chauffage.

Il va de soi, que les familles de ces militaires qui reçoivent une allocation, continueront à en bénéficier au compte du budget français tant que celui-ci continuera à payer ces allocations en France. Elles seront ensuite maintenues, masi au compte de l'Etat Polonais.

L'indemnité spéciale d'équipement sera accordée à tous les Adjudants /aucun de ceux-ci n'ne continuant à être habillé par l'Etat/ au même taux qu'aux officiers.

Enfin, tous les Adjudants pourront, à condition d'être pourvus d'un certificat d'aptitude, être promus officiers.

VII. PERMISSIONS ET TRANSPORTS:

Tous les officiers appartenant à l'Armée Française devront annuellement bénéficier d'une permission pour la France de 30 jours délaix de route non compris, en bénéficiant du transport gratuit après un séjour de quatre mois en Pologne, sauf le cas d'événements graves de famille. Un tour de départ sera établi par les soins du commandement.

Les officiers pourront prendre deux permissions de 15 jours chacune, au lieu d'une permission de trente jours, les frais de transports, du deuxième voyage étant à leur charge.

Ils jouiront pour leurs familles du transport gratuit sur les réseaux polonais lorsqu'ils iront en permission.

VIII. VOYAGE DES FAMILLES ET TRANSPORTS

DE MOBILIERS:

Tout le personnel Français aura droit au transport gratuit des familles à l'aller et au retour une fois seulement pour toute la durée de leur contrat, mais ce voyage à l'aller ne pourra être effectué avant un séjour minimum de six mois de l'intéressé en Pologne.

Le mobilier sera transporté d'après un barème analogue à celui en vigueur pour les militaires en résidence dans les colonies françaises.

IX. MALADIE ET ACCIDENTS.

Les soins en cas de maladie ou d'accident seront assurés dans les conditions prévues par les règlements français.

En cas d'invalidité consécutive à une maladie contractée ou à un accident survenu à l'occasion du service, l'intéressé aura droit à une pension au tarif français. Cette pension sera assurée par le Gouvernement Polonais.

En cas de décès, le transport du corps en France sera gratuit.

Le personnel féminin jouira des avantages accordés par l'instruction française du 1-er décembre 1916, mise à jour au 26 Juillet 1918, en ce qui concerne la durée du travail, les repos, les soins médicaux, l'allocation en cas de maladie ou accident de travail.

X. DISPOSITIONS FINANCIERES ET ADMINISTRATIVES.

La fraction de solde, les salaires et les indemnités ou allocations diverses dont le paiement ainsi qu'il est signalé ci-dessus, incomberait au Gouvernement Polonais seront assurés à titre d'avance par le Gouvernement Français jusqu'au jour, où l'Etat Polonais aura un budget national.

Le mandat de la solde et indemnité est payé en monnaie nationale et au cours du change de la Bourse de Paris, le 15 de chaque mois.

Les dispositions d'ordre administratif nécessaires pour permettre de déterminer les sommes payées provisoirement pour l'Etat FRANÇAIS et destinées à être mises ainsi qu'il vient d'être dit au compte du Budget Polonais, feront l'objet d'une instruction concertée avec le Ministre des Finances en vue du remboursement ultérieur de ses dépenses par l'Etat Polonais.

TENUE. Les officiers français servant dans l'Armée Polonaise par dérogation au statut qui régit leur situation, seront autorisés sur le territoire polonais seulement à porter la tenue de l'arme à laquelle ils appartiennent au titre français, avec les insignes de leur grade dans l'Armée Polonaise.

Za zgodność odpisu:

U M O W A

zawarta między Rządem Francuzkia, a
Komitetem Narodowym Polskim w spra-
wie wynagrodzeń dla oficerów armji
francuzkiej, przyłączonych do wojsk
polskich i wysłanych do Polski.

Wynagrodzenia, przyznane oficerom i równouprawnionym Armji
Francuzkiej z odznakami z odznakami lub bez odznak polskich,
a powołanych do służenia w Armji Polskiej będą im przyznane
i liczone od dnia ich wyjazdu do Polski:

1. ŻOŁD I ODSZKODOWANIE:

1. Żołd: Oficerowie Armji Francuzkiej, jadący z Armją Polską
otrzymają podwójny żołd aktualny francuzki, obliczony według ta-
ryfy miesięcznej, jak następuje:

pporucznik i równorzędny	660	lub	720
porucznik	780	"	963
kapitan	990	"	1149
szef bataljonu	1200	"	1350
ppułkownik	1500		
pułkownik	1950		
gen. brygady	2400		
" dywizji	3330		

Państwo Francuzkie zapewnia oficerom francuzkim
wypłatę żołdu, odpowiadającą ich stopniowi francuzkiemu na tych
samyh warunkach, jakby znajdowali się we Francji. Różnicę pomię-
dzy żołdem francuzkim, a taryfami płacy powyżej wymienionemi wypła-
ci Państwo Polskie.

ODSZKODOWANIA: Oficerowie interesowani korzystać będą w dalszym
ciągu tak jak we Francji:

- a/ z odszkodowania miesięcznego dla rodziny
- b/ z dodatku drożyznianego, który pobiorą w swym
garnizonie w chwili wyjazdu z Francji, jeżeli pozostawiają rodzinę tamże

Te odszkodowania spadają na Rząd Francuzki.

Rząd Polski ponosi koszty:

- c/ odszkodowania za wstąpienie do służby /d'entrée en campagne / do wypłacenie tym, którzy go jeszcze nie pobrali w armji francuzkiej, bądź to w armji polskiej.
- d/ odszkodowania za konia, jeżeli oczywiście ma to miejsce.
- e/ odszkodowania specjalne za ekwipunek, dla uzupełnienia tegoż i kupienia ciepłych ubrań. Odszkodowanie to będzie wyłącznie za zużycie ubrań i ustalone ~~raz~~ bez różnicy rang na 1000 franków.

U W A G I : Poza innymi szczegółowemi rozporządzeniami, przewidzianemi przez niniejszą umowę ^{to} odszkodowanie specjalne będzie przyznane oficerom polskim, nie należącym do armji francuzkiej i to tytułem awansu na budżet polski.

- f/ Taryfy odszkodowania służbowego, o ile zajdzie potrzeba, będą przynajmniej ~~raz~~ równe taryfie francuzkiej.
- g/ Żywność w naturze lub w braku odpowiedniej odszkodowanie stosownie do stopnia i według regulaminu francuzkiego.
- h/ W naturze opał, światło i mieszkanie zależnie od wielkości lokalu i proporcjonalnie do stopnia oficerskiego.

II.

U M O W A

między Państwem Polskiem, a oficerami zainteresowanymi.

Po byt w Polsce oficerów francuzkich będzie przedmiotem umowy z Państwem Polskiem, umowy określonej na 6 miesięcy i która będzie odnawiana przez cichą zgodę aż do 6-letniego okresu. Ani dowolne zerwanie kontraktu, ani tegoż nie odnowienie na żądanie oficera nie obowiązują do odszkodowania.

W razie, jeżeli Rząd Polski nie zechce zatrzymać danego oficera, musi mu wypowiedzieć w okresie 3-miesięcznym naprzód i wypłacić sumę jako odszkodowanie, wynoszącą 3-miesięczny żołd. Odszkodowanie nie będzie miało miejsca, jeżeli nie odnowienie kontraktu było motywowane ~~xxxxxxx~~ z przyczyn służbowych danego oficera, po wysłuchaniu opinji Komisji Sledczej, przewidzianej statutem oficerskim i zatwierdzonej przez Rząd Francuzki dn. ....
Dowolne zerwanie kontraktu nie daje prawa do odszkodowania .

III.

A W A N S .

Oficerowie francuzcy, posiadający stopień wojskowy określony definitywnie będą mianowani na stopień wyższy w Armji Polskiej w okresie 4-miesięcznym po ich wyjeździe do Polski, jeżeli mają prawo starszeństwa przynajmniej 1 roku, a w razie przeciwnym - z końcem ich roku starszeństwa.

Oficerowie z tytułem czasowym przejdą ze swoim stopniem do Armji Polskiej i będą mianowani z końcem roku na stopień wyższy.

Wogóle wszyscy oficerowie postępować będą w awansie zawsze w tytule przynależnym do Armji Polskiej przynajmniej o 1 stopień z końcem 2-ech lat starszeństwa.

Oczywiście zarządzenia te nie mogą odnosić się do generałów - dywizji i nie będą zastosowane do generałów - brygady, jak tylko w ich części pierwszej.

Te stopnie wojskowe będą zgodne ze statutem oficerskim, zatwierdzonym przez Rząd Francuzki.

IV. SŁUŻBA WEDŁUG ZASAD FRANCUZKICH:

Personel francuzki uważany jest jako będący w Misji.

Służba w Armji Polskiej liczona będzie jako służba według zasad francuzkich dla oficerów. Uważani będą jako będący w służbie wojennej do czasu kiedy Państwo Polskie przestanie być w stanie wojny; Data tego stanu ustaloną będzie pomiędzy Państwem Polskiem, a Francuzkiem.

V. DAKTYLOGRAFKI:

Daktylografka w służbie Państwa Polskiego przyznana będzie:

- a/ odszkodowanie za ubranie w kwocie 1000 fr. na zakup ciepłych ubrań,
- b/ podwójna pensja na czas nieobecności ich we Francja,
- c/ żywność w naturze, albo odszkodowanie odpowiednie za żywność narówni z podoficerami,
- d/ opał, światło i mieszkanie w naturze, za wyjątkiem odszkodowania drożyznianego, przyznanego we Francji.

Warunki kontraktu, tyczące oficerów /zerwanie kontraktu, odszkodowanie za wypowiedzenie/ - będą te same i dla daktylografek.

VI. ŻOŁNIERZE: Podoficerowie, kaprale i żołnierze pobierać będą żołd następujący:

Żołd dzienny:

Adjutanci i równoznacznicy	17 fr.
aspiranci	15 "
st. sierżant	9 "
sierżant prowiantowy i sierżant	7 "
kapral prowiantowy	5 "
kapral	3 "
żołnierze	2 "

Zarówno jak i dla oficerów Państwo Francuzkie gwarantuje wypłatę żołdu na takich samych warunkach, jak gdyby interesowany znajdował się we Francji. Różnice, wynikające pomiędzy taryfą francuzką, jak i ubranie, żywność, mieszkanie, światło opał spadają na koszt Państwa Polskiego.

Samo przez się się rozumie, że rodziny tych żołnierzy, którzy otrzymują pensję w dalszym ciągu korzystając będą z niej z budżetu francuzkiego tak długo, jak rząd wypłacać je będzie we Francji. Zostaną one utrzymane i później, ale już na rachunek Państwa Polskiego.

Odszkodowanie za ekwipunek przyznane będzie wszystkim adjutantom / a żaden z nich nie będzie ubierany na koszt Państwa/ w tej samej wysokości, co oficerom,

VII. URLOPY I PRZEJAZDY:

Wszyscy oficerowie, przynależni do Armji Francuzkiej będą korzystali z urlopu ~~XXXX~~ do Francji 30-dniowego, nie licząc drogi i korzystają z przejazdu wolnego, a to po 4-miesięcznym pobycie w Polsce za wyjątkiem ważnych wypadków rodzinnych. Porządek wyjazdu ustalony będzie przez Komendanta.

Oficerowie będą mogli brać dwa urlopy 15-dniowe zamiast jednego 30-dniowego, lecz wtedy koszt przejazdu drugiej podróży ponoszą sami.

Korzystać będą z wolnego przejazdu dla swych rodzin na kolejach polskich w okresie swego urlopu.

VIII. PODRÓŻE RODZIN I PRZEWÓZ RUCHOMOSCI:

Cały personel francuzki ma prawo do przewozu wolnego rodziny, tam i z powrotem raz jeden za cały okres kontraktu, ale podróż ta nie może mieć miejsca zanim interesowany nie odbędzie przynajmniej 6-miesięcznej służby.

Ruchomości przywiezione będą według pomocniczej tabeli rachunkowej, podobnej do będącej w mocy dla żołnierzy, przebywających w kolonjach francuzkich.

VIII. CHOROBA I WYPADKI:

Opieka w razie choroby i wypadku zapewniona jest na tych samych warunkach, jakie przewiduje regulamin francuzki. W razie niezdolności do służby wojskowej, nabytej z powodu choroby lub wypadku w służbie interesowany będzie miał prawo do pensji według taryfy francuzkiej. Pensja ta będzie zapewniona przez Rząd Polski.

W razie zgonu przewóz ciała do Francji jest bezpłatny.

Personel kobiecy będzie korzystał z prerogatyw, przy znanych instrukcją francuzką dn. 1 grudnia 1916 r., a wprowadzoną w życie 26 lipca 1918 r. odnośnie co do godzin pracy, - odpoczynku, ~~XX~~ opieki lekarskiej, odszkodowania w razie choroby lub wypadku przy pracy.

IX. ZARZADZENIA FINANSOWE I ADMINISTRACYJNE:

Wypłata pensji, żołdu i odszkodowania, albo zwrotów różnych, o których mowa powyżej spada na Rząd Polski, a zapewnione są tytułem pożyczki przez Rząd Francuzki, dopóty Państwo Polskie będzie miało swój budżet narodowy. Żołd i odszkodowanie płacone są w monecie narodowej i według kursu giełdy francuskiej zmiany giełdy paryskiej ~~kazda~~ 15-go każdego miesiąca.

Zarządzenia natury administracyjnej konieczne do określenia sum, mających się wypłacić prowizorycznie przez Państwo Francuzkie i mające być wypłacone, jako to już powiedziane, na rachunek budżetu polskiego będą przedmiotem zgodnych umów z Ministrem Finansów dla ustalenia późniejszego zwrotu tych wypłat przez Państwo Polskie.

U B I Ó R.

Oficerowie francuzcy, służący w Armji Polskiej mają prawo nosić tylko na terytorjum Polski mundur broni, do której przynależą według prawa francuzkiego z odznakami ich stopnia w Armji Polskiej.

SZTAB GENERALNY ARMJI.
Seksja Słowiańska.
NR. S.L.11.

U M O W A

między Rządem Francuzkim, a Komitetem
Narodowym Polskim w sprawie użycia
i stanowiska personelu francuzkiego
w Armji Polskiej.

ROLA DYWIZJI, FORMOWANYCH WE FRANCJI.

Dywizje polskie, formowane we Francji mają za zadanie wspomagać Państwo Polskie w ukształtowaniu się swobodnem, bezpiecznem od nieprzyjacielskich interwencji zewnętrznych, które mogłyby się odbywać na jego granicach, takich, jakie zostały uznane przez mocarstwa entent'y oraz współdziałać przy formowaniu i wyswiczeniu jednostek, rekrutowanych w Polsce.

W razie zamieszek wewnętrznych personel francuzki w zasadzie będzie się musiał wstrzymać od wszelkich interwencji; wyłącznie Naczelne Dowództwo Francuzkie w Polsce będzie mogło upoważniać czy to jednostki z personelem francuzkim, z dywizji formowanych we Francji, czy to oficerów i żołnierzy, służący chwy w jednostkach, względnie zakładach, formowanych w Polsce, do współdziałania w przywróceniu porządku.

USTRÓJ DYWIZJI POLSKICH, FORMOWANYCH WE FRANCJI:

Zeby umożliwić dywizjom formowanym we Francji stopniowo się przekształcać w równorzędne dywizje polskie dobrze wyćwiczone i dobrze obsadzone, należy wuzględnić w zasadzie następujące stadja:

- 1/ Dywizja jest postawiona pod dowództwo francuzkie. Jednostki są dowodzone przez oficerów francuzkich. Wszelako w zależności od rozporządzalności wyćwiczonych

kadr polskich, będą twerzone stopniowo i w różnych okresach jednostki o dowództwie i obsadzie całkowicie polskich. A więc np. będzie można mieć w kompanji o dowództwie francuzkiem sekcje mieszane i sekcje polskie, w bataljonie o dwtwie francuzkiem, kompanje mieszane i kompanje polskie itd.

Będzie, oile to tylko możliwe umieszczony u boku każdego francuzkiego dwdcy jednostki oficer polski równego stopnia, przeznaczony dla objęcia w drugim stadjum dowództwa tej jednostki. Ten oficer oprócz swego kształcenie się przy swoim francuzkim koledze będzie jego obowiązkowym pośrednikiem w stosunku do personelu polskiego danej jednostki we wszystkich sprawach dyscypliny i służby wewnętrznej.

- 2/ Dywizja jest postawiona pod dowództwo polskie, część personelu francuzkiego pozostaje jako doradcy techniczni w granicach i w okresie czasu, który będzie uznany za potrzebny.

Personel francuzki, który się staje rozporządzalnym otrzyma nowe przeznaczenie w jednostkach wojskowych, formowanych w Polsce, albo będzie odesłany do Francji po upływie kontraktu.

3/ Dywizja staje się całkowicie polska.

N O T A - umowa specjalna ureguluje atrybucje Naczelnego Dowództwa Francuzkiego i jego stosunki, z najwyższymi organami wojskowymi polskimi, jak również ustosunkowanie stopni, o którym wzmiankuje się poniżej.

STANOWISKO PERSONELU.

Od daty podpisania aktu zaciągu, przewidzianego w umowie 15 stycznia 1919 r. w Armji Polskiej, będą tylko wojskowi polscy, służący na prawach przynależności państwowej lub też Francuzi - ochotnicy z polskimi przydziałami, lub bez takowych. Nazwy "przeznaczony" lub "detaszowany" stają się więc bezprzedmiotowe.

Personel francuzki z przydziałami polskimi, któryby chciał służyć w Armji Polskiej na prawach polskiej przynależności państwowej musiałby albo się naturalizować w Polsce, albo też służyć w tej armji w charakterze oficerów francuzkich, służących na prawie cudzoziemców w armji cudzoziemskiej. Zgodnie z zarządzenia prawa z 26 czerwca 1889 musi należy prosić o zezwolenie u Rządu Francuzkiego.

Oficer, służący na tych prawach traci oczywiście ipso facto przywilej umowy z 15 stycznia o tyle, o ile on wiąże Rząd Francuzki.

WYRÓWNANIE STOPNI:

Dywizje, formowane we Francji mają przeznaczone względnie krótkie trwanie i część ich składu będzie zapewne użyta następnie w dywizjach, formowanych w Polsce. Z powodu różnego pochodzenia oficerów służących w tej armji, przystąpi się do rewizji i wyrównania obowiązkowego stopni oficerów Armji Polskiej w przeciągu 6 miesięcy po nadejściu do Polski dywizji, formowanych we Francji. Operacje te będą poczynione przez Komisję, w składzie której armja francuzka będzie obowiązkowo reprezentowana.

AWANSOWANIE, DYSCIPLINA:

a/ Cały personel francuzki, służący przy Armji Polskiej zależy wyłącznie zarówno co do awansowania i wynagrodzenia na prawach francuzkich, jak również też co do sądownictwa wojskowego od Naczelnego Dowództwa francuzkiego, znajdującego się przy Armji Polskiej.

b/ Awansowanie na prawach polskich są nadawane przez Rząd Polski, zgodnie z umowami, zawartymi w tej sprawie. Rozumie się samo przez się, że warunki, umieszczone w umowie z 15.1. do do awansowania w Armji Polskiej są minimum gwarantowane i nie mogą wykluczać szybkiego awansowania, jeśli Dowództwo Polskie uważałoby za stosowne nadawać stopnie przed upływem maksymalnych terminów przewidzianych i w zgodzie z Naczelnem Dowództwem Francuzkiem przy Armji Polskiej.

c/ Oficerowie francuzcy, służący obecnie w Armji Polskiej ze stopniem różniącym się od stopnia, który posiadają w armji francuzkiej, zachowują go i odnośne odznaki. Ale z punktu widzenia awansowania następnego będą oni mieli tylko te prawa, które wypływają ze stopnia, posiadanego przez nich w armji francuzkiej w chwili ich odjazdu do Polski.

A więc np. kapitan francuzki, służący obecnie w randze majora w Armji Polskiej będzie promowany na ppułkownika w armji polskiej dopiero w 2 lata i 4 miesiące po swoim odjeździe do Polski.

d/ Personel żołnierski będzie mógł otrzymywać awanse w Armji Polskiej, jeśli Dowództwo Polskie będzie ~~wyższ~~ uważało to za potrzebne. To awansowanie byłoby prawne jeśli interesowany miał być promowany na prawach francuzkich.

UMUNDUROWANIE:

Zgodnie z dyspozycjami już umówionemi, personel francuzki zachowa mundur francuzki. Będzie on nosił ~~tytuł~~, na terytorjum polskiem jedynie, odznaki stopnia, który mu będzie nadany na prawach Armji Polskiej.

NOTA:

Dyspozycje i instrukcja z 12 listopada 1918 r. tyczącej się rekrutowania oficerów armji polskiej, pochodzących z armji sprzymierzonych zostają unieważnione w tym, co zawierają sprzeczne z niniejszą umową.

R A P O R T

Kierownika Wydziału Wojskowego K.N.P.

Na ręce Ministrów
dla
Ministra Wojny.

Z chwilą, gdy wojska polskie przeszły pod kierownictwo Komitetu Narodowego, wytworzonym został przy Komitecie Wydział Wojskowy, zadaniem którego było roztoczenie opieki nad wszystkimi wojskami, znajdującymi się pod dowództwem gen. Hallera, które według aktu nominacyjnego obejmowało "wszystkie wojska polskie, walczące o niepodległość i zjednoczenie całej Ojczyzny przeciwko monarchjom zaborczym, utrzymującym przemocą swojego oręża zagrabione dzielnice polskie", czyli Dowództwo gen. Hallera obejmowało wszystkie wojska polskie, walczące wspólnie z aliantami przeciwko Niemcom.

Dotychczasowa działalność Wydziału była zupełnie jasną, gdyż obejmowała tylko te części wojsk i ich potrzeby, które znajdowały się w politycznej zależności od Komitetu.

Dzisiaj - wobec ukonstytuowania się w Warszawie Rządu Narodowego stosunki te muszą być ściśle określone. Zdaniem Wydziału Wojskowego narazie kompetencje winny być ustalone, jak następuje:

1/ Wszystko, co się tyczy zaopatrzenia i przewozu do Kraju wojsk, znajdujących się poza terenem Królestwa Polskiego, winno być i nadal pozostawione Wydziałowi Wojskowemu, pod zwierzchniem kierownictwem Komitetu Narodowego z tem, że o wszystkim, co w tej dziedzinie będzie wykonane, Wydział Wojskowy, za pośrednictwem Komitetu Narodowego składać będzie szczegółowe relacje Rządowi Polskiemu.

2/ Co zaś tyczy się zaopatrzenia wojsk, znajdujących się w Królestwie, to w tym względzie Wydział Wojskowy winien być organem wykonawczym na terenie paryskim Polskiego Ministerjum Wojny i tu kompetencje jego, jak również prawo inicjatywy i obowiązki, winny być określone przez Ministerstwo Wojny.

Wydział Wojskowy uprzejmie prosi kompetentne władze polskie o uznanie wyżej wymienionego poglądu i udzielenie wskazówek w sprawie punktu 2^{go}.

KIEROWNIK WYDZIAŁU WOJSKOWEGO K.N.P.

Za zgodność odpisu:

O d p i s .

WYDZIAŁ WOJSKOWY.

Dla JWP. K. Skirmunta.

NOTATKA W SPRAWIE DOSTAWY AMUNICJI:

1. Dostarczono do Krakowa za pośrednictwem gen. Barthelemy:

5,000,000	ładunków karabinowych
1,400	karabinów
10,000	bagnetów
163	kulomioty

mamy zawiadzić wiadomość z 25 stycznia, że amunicja ta została otrzymana w Krakowie.

2. Z Włoskiego frontu skierowaliśmy na żądanie Prezesa Rady Ministrów i Ministra Spraw Zagranicznych, I. J. Paderewskiego 20,000,000 ładunków karabinowych / 12 milionów Manlichera i 8 milionów Mauzera/, nie ma dotąd potwierdzenia odbioru.

3. Otrzymaliśmy przez kpt. Wieniawę-Długoszowskiego zapotrzebowanie gen. Szeptyckiego, które staramy się w tej chwili zrealizować, biorąc kolejną: buty, bieliznę, mundury, karabiny, kartażownice, ładunki, artylerję, automobile / pancerne i zwykłe/. Dostawa do kraju tych przedmiotów do czasu otwarcia komunikacji przez Gdańsk jest bardzo problematyczna, gdyż otrzymanie wagonów w tak poważnej liczbie przez Włochy jest prawie niemożliwe.

4. Opierając się na danych, przywiezionych przez por. Zbierańskiego, zażądaliśmy dla 200 automobili wojskowych, będących w kraju gum. Jest prawdopodobieństwo otrzymania ich w krótkim czasie, lecz znowu nasuwa się sprawa transportu.

5. Wojska gen. Hallera wyjadą z kompletnym zapasem amunicji i będą prawidłowo zaopatrywane stąd

Za zgodność odpisu:

4.14.2.19.

Paris, le

Projekt Sztabu Francuzkiego.

A C C O R D

Entre le Gouvernement Francais et le Comité National Polonais au sujet du Haut Commandement Francais auprès de l'Armée Polonaise.

- Chapitre I - er -

Article 1-er.

Il est constitué auprès du Gouvernement Polonais une Mission Militaire Francaise.

Article II.

Cette Mission est détachée auprès du Gouvernement Polonais par le Gouvernement de la République Francaise, pour collaborer avec le Ministre de la Guerre Polonais à l'organisation, à l'instruction et au Commandement de l'Armée Polonaise, notamment pour la création:

- a/ du Ministère de la Guerre
- b/ de l'Etat - Major Général de l'Armée
- c/ d'Écoles d'Etat Major, d'Officiers supérieures, d'Officiers subalternes, de Centres d'Instruction d'Officiers et de sous-officiers de toutes armes, etc..

Article III.

Le Général de Division Chef de la Mission exerce les fonctions de Chef d'Etat-Major Général de l'Armée Polonaise.

Il est à ce titre le Conseiller technique du Ministre de la Guerre.

Il a auprès de lui un Officier Général de nationalité Polonaise qui porte le titre d'Adjoint au Chef d'Etat Major Général de l'Armée Polonaise:

Il est secondé au point de vue de l'instruction par un Général francais, Inspecteur Général de l'Instruction de toutes les écoles et formations de l'Armée Polonaise.

Article IV.

Il doit être ~~MAXIMUM~~ obligatoirement consulté au sujet de l'utilisation des éléments francais. Il a le droit de s'opposer à leur emploi; Il en réfère s'il y a lieu au Gouvernement Francais.

Article V.

Comme Chef de la Mission Militaire en Pologne il relève du Ministre de la Guerre Francais.

Les questions relatives au Personnel francais, concernant leur situation au point de vue francais /avancement, décorations, justice militaire, etc./ rentrent à ce titre dans ses attributions.

Article VI.

La composition de la Mission et des conditions matérielles de son fonctionnement seront fixées par un contrat spécial établi entre le Gouvernement Francais et le Comité National Polonais.

C H A P I T R E II.

Article 1-er.

Auprès du Général Cdt en Chef de l'Armée Polonaise est placé un Officier Général Français, Major Général de l'Armée Polonaise, qui seconde le Général en Chef dans toutes les questions ressortissant à l'organisation des Armées, à leur instruction et à leur emploi suivant les directives émanant du Ministre de la Guerre.

Article II.

Le Major Général est le Délégué du Général Chef de l'Etat Major Général auprès du Général en Chef, en ce qui concerne l'emploi des grandes unités renfermant les éléments français: il a voix consultative sur cet emploi, dans les limites que lui confère le Chef d'Etat Major Général, auquel il en réfère s'il y a lieu.
Vis à vis des unités purement polonaises il jouit des prérogatives que lui confère le Général Cdt en Chef.

Article III.

Il est secondé par un Officier Supérieur Français et Major Général et dispose d'un Etat Major mixte.

Article IV.

Les Généraux Française Cdt les Groupements / corps d'Armée/ et les divisions ont surtout le personnel français et polonais placé sous leurs ordres les Attributions, conférées par les règlements en vigueur.

---

4. 14.2.19
Tłómaczenie
z tekstu
francuzkiego.

PROJEKT SZTABU FRANCUZKIEGO.

U M O W A

zawarta między Rządem
Francuzkim i Komitetem
Narodowym Polskim w spra-
wie Naczelnego /Haut/ ?
Dowództwa Francuzkiego
przy
Armji Polskiej .

R O Z D Z I A Ł I.

Art. 1.

Przy Rządzie Polskim ustanawia się Misję
Wojskową Francuzką.

Art. 2.

Misja ta jest przydzieloną do Rządu Polskiego
przez Rząd Republiki Francuzkiej, by współdziałać z Ministrem
Wojny Polskim, w organizacji, wykształceniu i w dowództwie
armji polskiej, w szczególności zaś dla stwórczenia:

- a/ Ministerstwa Wojny
- b/ Sztabu Generalnego Armji
- c/ Szkół Sztabowych, Szkół wyższych oficerów,
niższych oficerów, centrów wykształcenia
oficerów i podoficerów różnej broni itd.

Art. 3.

General Dywizji Szef Misji sprawuje funkcje
Szefa Sztabu Generalnego Armji Polskiej.
Z tego tytułu jest technicznym doradcą Ministra
Wojny.

Szef Misji ma przy sobie: oficera-generalną
narodowości polskiej, który nosi tytuł: zastępcy /Adjoint/ Szefa
Sztabu Armji Polskiej.

Szef Misji ma przydanego do boku w sprawach
wykształcenia wojskowego gen. francuzkiego jako Inspektora
Głównego wszystkich szkół wojskowych Armji Polskiej.

Art. 4.

Szef Misji musi być obowiązkowo zapytywany
co do użycia jednostek francuzkich. Ma on prawo przeciwsta-
wić się ich użyciu, w razie wątpliwym odwołuje się do rządu
francuzkiego.

Art. 5.

Szef Misji Wojskowej w Polsce zależny jest
w tym charakterze od ~~Ministra~~ francuzkiego
Ministra Wojny.

Sprawy odnoszące się do personalu francuzkiego,
tyczącego jego stanowiska z punktu widzenia francuzkiego /awans
odznaczenia, zależność sądowa i t.p.p./ podlegają atrybucji
Szefa Misji.

Art. 6.

Skład Misji i jej warunki finansowe jej działalności ustalone będą w specjalnej umowie pomiędzy Rządem Francuskim, a Komitetem Narodowym Polskim.

R O Z D Z I A Ł II.

Art. 1.

Przy Naczelnym Wodzu Armji Polskiej ustanawia się generała francuskiego, majora-generała armji polskiej, który współdziała z generałem - szefem armji we wszystkich kwestiach, odnoszących się do organizacji armji i jej wykształcenia i użycia stosownie do rozporządzeń /wskazówek/ , pochodzących od Ministra Wojny.

Art. 2.

Generał - major jest delegatem Szefa Sztabu Generalnego przy Naczelnym Wodzu w sprawie użycia większych jednostek obejmujących jednostki francuskie: ma głos doradczy w ich użyciu, granicach, które mu powierza Szef Sztabu Generalnego i do którego on się zwraca, gdy w razie potrzeby.

Co do jednostek czyste polskich korzysta tych prerogatyw, które mu przyznaje generał - Naczelnny Wódz.

Art. 3.

Generał - major ma przydzielonego do siebie wyższego oficera francuskiego i generała-majora i zarządza wspólnym i mieszczonym sztabem głównym. /Etat Major/.

Art. 4.

Generalowie francuzcy, kmdci grup / korpusów armji / i dywizji mają personel francuzki i polski, oddany do ich rozkazów, w atrybucjach ustalonych przez regulaminy będące w mocy.

A C C O R D

entre les Gouvernements Français et Polonais au sujet des attributions de la Mission Militaire Française auprès de la République Polonaise.

Article I.

Il est constitué auprès du Gouvernement de la République Polonaise une Mission Militaire Française.

Article II.

Cette Mission est détachée par le Gouvernement de la République Française auprès du Gouvernement de la République Polonaise pour collaborer avec lui à l'organisation et à l'instruction de l'Armée Polonaise, notamment pour la création:

- a/ du Ministère de la Guerre / Etat-Major Général, Directions Services, établissements militaires etc/ suivant un plan approuvé par le Gouvernement Polonais.
- b/ d'Ecoles d'Etat - Major et des différentes armes et services.

Article III.

Un Général de Division est désigné comme Chef de la Mission Militaire Française.

Il est, à ce titre, conseiller technique du Ministre de la Guerre. Il a sur tout le personnel de la Mission les droits re. d'un Commandant de Corps d'Armée.

Article IV.

Le Général de Division, Chef de la Mission Militaire Française relève directement du Ministre de la Guerre Français. Il centralise et transmet les ordres, propositions et demandes de toute nature intéressant au titre français le personnel de l'Armée Française mis à la disposition de l'Armée Polonaise.

Article V.

La composition de la mission, les conditions matérielles de son fonctionnement sont fixées par un contrat spécial établi entre les deux Gouvernements intéressés.

U M O W A

zawarta między Rządem Francuzkim
i Rządem Polskim w sprawie atry-
bucji Misji Wojskowej Francuzkiej
przy
Republice Polskiej.

Art. 1. Przy Rządzie Polskim ustanawia się Misję
Wojskową Francuzką.

Art. 2. Misja ta jest przydzieloną przez Rząd Repu-
bliki Francuzkiej do Rządu Republiki Polskiej, by współpracować
z nim w sprawie organizacji i wykształcenia Armji Polskiej, a
mianowicie dla stworzenia:

- a/ Ministerstwa Wojny / Sztab Generalny /
/ Kierownictwo Służby / Directions Services /,
zakłady wojenne itd. / - według planu, zatwier-
dzonego przez Rząd Polski.
- b/ Szkół Sztabu Generalnego i szkół różnej
broni i służby pomocniczej.

Art. 3. Szefem Misji wojskowej francuzkiej jest ge-
nerał-dywizji.
Z tego tytułu jest on doradcą technicznym
Ministra Wojny. Szef Misji posiada nad całym personelem Misji
prawa Komendanta Korpusu Armji.

Art. 4. Generał dywizji, a Szef Misji Wojskowej
zależnym jest bezpośrednio od Francuzkiego Ministra Wojny. W rękach swym skupia wszystkie rozkazy, propozycje i wszystkie spra-
wy, obchodzące z punktu widzenia francuzkiego personel armji
francuzkiej, oddany do dyspozycji armji polskiej.

Art. 5: Skład Misji i warunki finansowe jej działal-
ności ustalone będą w specjalnej umowie pomiędzy dwoma rządami
interesowanymi.

2 19/2/19.

Tłómaczenie

Aneks Nr. 5.

z francuzkiego .

Paryż, 26 stycznia 1919.

Sztab Główny Armji
Oddział Słowiański
Nr. 564-S.L./II.

U M O W A

zawarta między Rządem Francuzkim,
a Czech-Słowackim w sprawie atry-
bucji Misji Wojskowej Francuzkiej
przy
Republice Czecho - Słowackiej .

Art. I.

Przy Republice Czecho-Słowackiej ustanawia się Misję
Wojskową Francuzką.

Art. II.

Misja ta jest przydzieloną przez Rząd Republiki Fran-
cuzkiej do Rządu RPPH czecho-słowackiego, by współpracował z Mini-
strem Obrony Narodowej w organizacji i wykształceniu armji czecho-
słowackiej, a mianowicie w celu stworzenia :

- a/ Ministerstwa Obrony Krajowej
- b/ Sztabu Generalnego Armji
- c/ Szkół Sztabu Głównego oficerów Wyższych, oficerów
niższych i centrów wykształcenia oficerów i pod-
oficerów różnej broni itd.

Art. III.

Generał dywizji, a Szef Misji wykonywuje funkcje Szefa
Sztabu Generalnego Armji czecho-słowackiej i zastępcy Wodza Na-
czelnego.

Z tego tytułu jest doradcą technicznym Ministra.
U boku swego ma Szef Misji oficera generała narodo-
wości czecho-słowackiej, który nosi tytuł zastępcy Szefa Sztabu
Generalnego armji czecho-słowackiej.

Art. IV.

Jako zastępca Wodza Naczelnego generał dywizji i
Szef Misji zależnym jest od marszałka Dwocy Naczelnego sił
sprzymierzonych, wodza najwyższego armji czecho-słowackiej.

Jako Szef Misji wojskowej francuzkiej w Pradze zależ-
nym jest od Ministra Wojny Republiki Francuzkiej.

Art. V.

Skład Misji i warunki finansowe jej działalności są
ustalone wspólną umową obu rządów zainteresowanych.

Zarząd Republiki Czecho-Słowackiej
Minister Spr. Zagr.
D. Benes

Zarząd Francuzki:
Prezydent Ministrów
i Minister Wojny
Clemenceau.

Wysłano:

Ministrowi Spr. Zagr.
Generałowi Pelle, kmdtowi Misji w Czechach
" komenderującemu Misją Czecho-Słowacką
Marszałkowi Francji, kmdtowi Armji Sprzymierzonych
Gabinetowi Ministra 1'E.M.A. 1.2 et 3 bureau A.
1'E.M.A. 1.2 et 3 Bureau I.
Dyrekcji S.S.E. Administracji.

7/01-19

Nr. 1285.

Przekazano tytułem informacji
Panu Prezydentowi Komitetu Narodowego
Polskiego

Podpis

La. Del.

O d p i s .

PROJEKT

U G O D A

zawarta między Rządem Francuzkim i Polskim w kwestji
atrybucji Misji Wojskowej Francuzkiej przy Rzeczypospolitej
Polskiej.:

A r t y k u ł I .

Utworzona została przy Rządzie Rzeczypospolitej
Polskiej Misja Wojskowa Francuzka.

A r t y k u ł II .

Misja ta zostaje przywiązana / detaszowana / przez
Rząd Rzeczypospolitej Francuzkiej do Rządu Rzeczypospolitej
Polskiej, aby współdziałać z nim w organizacji i w kształceniu
Armji Polskiej, mianowicie w celu stworzenia:

- a/ Ministerjum Wojny / Sztab Generalny, Dyrekcja,
Służby, zakłady wojskowe etc. / według planu,
zaakceptowanego przez Rząd Polski.
- b/ Szkół Sztabowych i różnych broni i służby.

A r t y k u ł III .

Szefem Misji Wojskowej Francuzkiej będzie nazna-
czony generał dywizji.
W tym charakterze jest on doradcą technicznym
Ministerstwa Wojny. Posiada on nad całym personelem Misji prawa
dowódcy Korpusu Armji.

A r t y k u ł IV .

Generał Dywizji, Szef Misji Wojskowej Francuzkiej
podlega bezpośrednio Ministrowi Wojny Francuzkiemu. On centra-
lizuje i przekazuje rozkazy, propozycje i żądania wszelkiego
rodzaju, które interesują, jako Francuzów personel Armji Fran-
cuzkiej, pozostawiony do dyspozycji Armji Polskiej.

A r t y k u ł V :

Skład Misji, warunki materialne jej działania są
określone przez specjalną umowę, zawartą pomiędzy obydwoma zain-
teresowanymi rządami.

Za zgodność odpisu:

13. I. 19.

Annexe 6.

Kopja.

PODZIAŁ KOMPETENCJI W SPRAWACH WOJSKOWYCH
MIEDZY KOMITETEM NARODOWYM, NACZELNEM DWTWEM
i WYDZIAŁEM WOJSKOWYM
K. N. P.

1. Do wyłącznej kompetencji Komitetu Narodowego Polskiego należą:

- a/ wszystkie zasadnicze decyzje polityczne, jako to: dotyczące rozpoczęcia lub przerwania działań wojennych wogóle i na określonych frontach, a stosunków armji do wojsk i władz innych narodów, stosunku jej do ustanawianych przez obce władze urzędów i instytucji polskich itd.
- b/ Nominacja i odwołanie Zwierzchniego Wodza W. P. ,określenie roty przysięgi i wszelkiej w niej zmiany.

Komitet Narodowy we wszystkich tych sprawach decyduje po uprzednim wysłuchaniu opinji Kierownika Wydziału Wojskowego.

Wydziałowi Wojskowemu przysługuje prawo wnosić z własnej inicjatywy odpowiednie przedstawienia do Komitetu Narodowego.

2. Zatwierdzeniu Komitetu Narodowego podlegają:

- a/ budżety wojsk polskich,
- b/ nominacje dowódców, poczynając od dowódców pułków,
- c/ przepisy o odznaczeniach i nagrodach
- d/ mianowania na wyższe stopnie wojskowe od pułkownika
- e/ powoływanie do życia, kasowanie i uprzywilejowanie instytucji pomocniczych dla wojska polskiego, jako też ich budżety,
- f/ instrukcje dla wojska, dotyczące jego stosunku do ludności cywilnej,
- g/ organizacja Misji Wojskowych,
- h/ zasadnicza organizacja Sądownictwa Wojskowego
- i/ zasadnicze przepisy o przyjmowaniu oficerów i żołnierzy do wojsk polskich oraz organizacji zaciągów,
- j/ przepisy, dotyczące umundurowania,
- k/ postanowienia zasadnicze o zasiłkach dla rodzin żołnierzy, pensjach inwalidów, pomocy sanitarnej, pomocy moralnej i materialnej dla żołnierzy,
- l/ postanowienia zasadnicze, dotyczące organizacji i programu propagandy wojskowej

3. Do wyłącznej kompetencji Naczelnego Dowództwa należą:

- a/ nominacje dowódców poniżej dwudcy pułku,
- b/ awanse do pułkownika włącznie,
- c/ zwierzchnie kierownictwo organizacją i działaniami wojsk polskich w ramach ogólnych jej przepisów,
- d/ sądownictwo wojskowe
- e/ ogólna organizacja wojsk polskich poza sprawami, dotyczącymi stosunku do wojsk innych narodów, które należą do wyłącznej kompetencji Komitetu Narodowego.

4. Do wyłącznej kompetencji Wydziału Wojskowego należą:
1. Regulaminy oraz organizacja prawna i finansowa
w zakresie postanowień ogólnych i budżetów, zatwierdzonych
przez Komitet Narodowy:

- a/ wojsk polskich
- b/ misji wojskowych
- c/ rekrutacji
- d/ zaopatrzenia
- e/ aprowizacji technicznej
- f/ wydawnictw zawodowych
- g/ składów i transportu
- h/ statystyki
- i/ ewidencji
- j/ informacji
- k/ pomocy sanitarnej
- l/ "   "   materiałnej i moralnej
- l/ szkół wojskowych, Komisji Egzaminacyjnej dla aspiran-
tów oficerskich na wniosek Nacz. Dow.
- m/ propagandy.

2. Wykonywanie w stosunku do państw sprzymierzonych
uchwał Komitetu Narodowego, dotyczących spraw wojskowych, za
wyjątkiem tych, któreby Komitet przekazał specjalnem posta-
nowieniem swemu Prezydium.

Za zgodność odpisu:

FRANCUZCY DORADCY TECHNICZNI NIEZBEDNI

do
organizacji

POLSKINGO MINISTERJUM WOJNY :

		Oficerowie lub asymilowani do:							UWAGI:
		Gen korp.	Gen. dyw.	Gen. bryg.p/pl.	pułk lub pl.wyż.	Ofic. niż.	Of. adm.		
Oddziały cywilne.	Dyrekcje wojskowe.	Ministerjum Wojny	1						
		Główny Sztab	1	1	5	15	30	15	Ten per- sonel będzie powiek- szony w miarę po- trzeby i według żądań szefów biur i oddzia- łów .
		Piechota			1	2	4	2	
		Artylerja			1	2	4	2	
		Kawalerja			1	3	6	2	
		Inżynierja Wojskowa			1	3	6	4	
		Awjacja			1	2	4	2	
		Służba Pociągowa			1	2	4	2	
		Zandarmerja			2	3	4	2	
		Służba sanitarna			1	3	6	5	
		Sprawiedliwość			1	2	4	2	
		Intendentura			1	3	6	5	
		Geografia			1	2	4	2	
		Szef Oddziału		1					
		Szefowie Personelu			1	2	4	2	
	" materiałów			1	2	4	2		
	" rachunkowości			1	2	4	2		
	" finansowego			1	2	4	5		
		1	1	2	21	50	100	56	